

Hans Schmeets

**VERBLIJFSDUUR
IMMIGRANTEN:
MIGRATIEREDENEN
EN HERKOMST-
GEBIEDEN**

*Verblijfsduur immigranten:
migratieredenen en herkomstgebieden*

De serie 'Working Papers' omvat studies die in het kader van de werkzaamheden van de WRR tot stand zijn gekomen. De verantwoordelijkheid voor de inhoud en de ingenomen standpunten berust bij de auteurs. Een overzicht van alle publicaties is te vinden op www.wrr.nl.

Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid
Buitenhof 34
Postbus 20004
2500 EA Den Haag
Telefoon 070-356 46 00
E-mail info@wrr.nl
Website www.wrr.nl

*Verblijfsduur immigranten:
migratieredenen en
herkomstgebieden*

Hans Schmeets

Vormgeving binnenwerk: Xerox OBT, Den Haag
Omslagafbeelding: Xerox OBT, Den Haag
Working Paper nummer 33

E-IBSN 978 94 901 86 75 3

© Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Den Haag 2019

De inhoud van deze publicatie mag (gedeeltelijk) worden gebruikt en overgenomen voor niet-commerciele doeleinden. In alle gevallen van gebruik en overname moet de naam van de auteur en uitgever worden vermeld. De inhoud van de publicatie mag niet worden veranderd.

TEN GELEIDE

WRR Working Paper 33 is van de hand van prof. dr. Hans Schmeets, senior onderzoeker bij het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en bijzonder hoogleraar aan de Universiteit Maastricht (UM). Hij onderzocht hoe lang immigranten in Nederland blijven voordat ze vanuit specifieke gemeenten doormigreren naar een ander land dan wel terugkeren naar hun herkomstland.¹

Schmeets laat zien dat migranten onderling sterk verschillen in verblijfsduur. Sommigen komen naar Nederland om zich hier permanent te vestigen, maar er is ook een substantieel aantal dat slechts tijdelijk in Nederland blijft of pendelt tussen herkomstland en gastland. Een belangrijk kenmerk van deze migratiepatronen is hun onvoorspelbaarheid. Vaak weten migranten van tevoren niet of en hoe lang zij in Nederland blijven. Voor publieke instituties leiden deze mobiliteit en onvoorspelbaarheid tot zijinstroom en zijuitstroom van tijdelijke migranten. Of het nu gaat om vluchtelingen, kenniswerkers of EU-arbeidsmigranten, instituties moeten hierop te allen tijde zijn toegerust.

Het onderzoek is verricht in het kader van het project ‘Migratiediversiteit’, waarin de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) onderzoekt hoe (de) centrale overheden om kunnen gaan met de toegenomen migratiediversiteit in steden. In dit kader wil de WRR de verschillende kansen, knelpunten en belevingen rond de migratiediversiteit in beeld brengen.

De serie ‘Working Papers’ omvat studies die in het kader van de werkzaamheden van de WRR tot stand zijn gekomen. De verantwoordelijkheid voor de inhoud berust bij de auteur.

Prof. mr. Corien Prins
Voorzitter WRR

Prof. dr. Frans W.A. Brom
Directeur WRR

NOOT

- 1 Met dank voor de vele bruikbare suggesties aan Marloes de Hoon (UM/CBS), Han Nicolaas (CBS), Martine de Mooij (CBS), Ingeborg Deerenberg (CBS), Jeroen Ooijevaar (CBS), Bart Bakker (CBS) en de WRR.

INHOUD

	Ten geleide	7
	Samenvatting	11
1	Inleiding	13
2	Vestiging en migratiereden	17
3	Data: registers en migratiereden	21
3.1	Registers: de BRP	21
3.2	Migratiereden	21
4	Resultaten	25
4.1	Gemeenten	25
4.2	WRR-typologie	26
4.3	Migratiereden	29
4.4	Herkomstgroep	33
4.5	Survival analyses	39
5	Conclusies	45
	Literatuur	47
	Bijlage: tabellen 3, 4 en 5	49

SAMENVATTING

De diversiteit van de immigranten in Nederland is toegenomen. Immigranten zijn afkomstig uit een groot aantal landen en hebben wisselende migratieredenen. De verblijfstermijn van de immigranten is relevant voor zowel het gemeentelijk als het nationaal integratiebeleid.

In dit paper is onderzocht hoe lang immigranten zonder Nederlandse nationaliteit in Nederland blijven voordat ze vanuit specifieke gemeenten doormigreren naar een ander land dan wel terugkeren naar hun herkomstland. Twee cohorten immigranten zijn hiertoe met elkaar vergeleken: immigranten die zich in de periode 1999-2005 in Nederland hebben ingeschreven en immigranten die dit deden in de periode 2006-2010. Van het oudere cohort blijft 36 procent minder dan vijf jaar in Nederland. Voor het jongere cohort ligt dit percentage hoger, namelijk 47 procent. Vooral de arbeids-, gezins- en studiemigranten blijven korter; dit geldt niet voor de asielmigranten. Tegelijkertijd blijkt uit de vergelijking tussen de twee cohorten dat het aantal asielmigranten is gedaald, terwijl het aantal arbeids- en studiemigranten toeneemt. Ook komen meer immigranten uit Europese landen en Zuid-Azië en minder uit de traditionele herkomstlanden zoals Turkije, Marokko en Suriname. Deze trend weerspiegelt zich ook in de ontwikkelingen bij de migratieredenen, en hiermee in het type immigrant dat zich in Nederlandse gemeenten vestigt. De forse verschuivingen maken het lastig om gemeenten te rangschikken naar verblijfsduur van de migranten. Wel is er een indicatie dat expatgemeenten zich onderscheiden van andere typen gemeenten doordat een groot aantal migranten hier relatief kort blijft. Het meest onderscheidend is het herkomstgebied: het kortst blijven personen met een Scandinavische migratieachtergrond, terwijl mensen met een Marokkaanse, Surinaamse, Turkse of Centraal-Aziatische achtergrond zich kenmerken door een lang verblijf in Nederland.

De vergelijking tussen de twee cohorten leert bovendien dat de verschillen in verblijfsduur tussen de herkomstgebieden, het type gemeente en tussen mannen en vrouwen afnemen, terwijl de leeftijdsverschillen en de discrepanties tussen de groepen met verschillende migratiemotieven toenemen. Dit betekent dat de bevindingen van een specifiek immigrantencohort maar ten dele zijn toe te passen op een ander immigrantencohort. Dat migratie meer vlottend is geworden, blijkt ook uit de vergelijking van de twee cohorten waarbij voor een aantal sociaal-demografische kenmerken is gecontroleerd. De kans dat immigranten die in de periode 2006-2010 zijn geregistreerd binnen 5 jaar Nederland verlaten, is 1,6 keer zo groot als die voor immigranten uit de periode 1999-2005.

1 INLEIDING

Nederland heeft, zoals veel andere Europese landen, een relatief korte immigratiegeschiedenis. Hoewel Nederland in eerdere eeuwen grootschalige immigratie kende, gebeurde dit tussen 1850 en 1950 zeer weinig. Dit veranderde na de Tweede Wereldoorlog, door de grootschalige migratie uit het voormalige Nederlands-Indië en de hoge arbeidsvraag bij de wederopbouw. De gangbare gedachte was dat immigranten die vanwege een arbeidsmotief naar Nederland kwamen, destijds aangeduid als gastarbeiders, op termijn weer naar hun land van herkomst zouden terugkeren. De meeste arbeidsmigranten kwamen uit Zuid-Europa, voornamelijk uit Italië en Spanje en uit Turkije en Marokko. Samen met de immigranten uit Indonesië bepaalden zij in de drie decennia na de oorlog het beeld van immigratie naar Nederland. Deze drie decennia, ook wel de *trente glorieuses* genoemd, werden gekenmerkt door een hoge mate van economische groei. Deze eerste groep immigranten werd gevolgd door een groot aantal immigranten met de Nederlandse nationaliteit afkomstig uit de voormalige West-Indische koloniën Suriname en de Nederlandse Antillen, en vervolgens door vluchtelingen uit de Oost-Europese landen (bijvoorbeeld Bosnië), Irak, Iran, Somalië en Afghanistan. Meer recent kwamen immigranten uit de in deze eeuw tot de Europese Unie (EU) toegetreden landen Polen, Bulgarije, Roemenië en uit Syrië en Eritrea naar Nederland (De Mooij et al. 2017).

Immigranten die langer dan vier maanden blijven, moeten zich inschrijven in de gemeente waar zij wonen. Sinds 1950 zijn de jaarlijks geregistreerde immigrantenaantallen in de Basisregistratie Personen (BRP) bijna verdrievoudigd: van 71.000 in 1950 tot 234.000 in 2017.¹ In deze periode verdubbelde de totale bevolking tot 17,1 miljoen, waarvan 3,9 miljoen personen met een eerste- en tweede-generatiemigratieachtergrond. Van de immigranten is een groot deel afkomstig uit Turkije, Marokko, Indonesië, Duitsland en Suriname (350.000 tot 400.000 per herkomstland). Verder wonen er meer dan 100.000 Antillianen, Polen en Belgen in Nederland. Hiermee is zowel het aantal als de diversiteit van de immigranten fors gestegen (Nicolaas 2011; Ooijevaar en Bloemendal 2016). In Nederland zijn de immigranten tegenwoordig afkomstig uit 223 verschillende landen, met een grote verscheidenheid in migratiemotieven, opleidingsniveau, verblijfsstatus en verblijfsduur. Engbersen en Scholten (2018: 3) spreken hierbij van migratiegerelateerde diversiteit, ofwel ‘migratiediversiteit’. Hierbij speelt bovendien dat niet alleen het immigrantenlandschap diverser is geworden qua herkomstlanden maar ook dat de verblijfsduur korter is geworden en de sociaal-economische diversiteit is toegenomen. Dit brengt volgens Engbersen (2016) een verschuiving van de welvaartsstaat teweeg, van multicultureel naar gesegmenteerd. In de grootste steden doet zich zelfs ‘superdiversiteit’ voor (Vertovec 2007).

De vraag is dan welke gevolgen deze diversiteit heeft voor de periode dat immigranten in Nederland verblijven. De reden om naar Nederland te komen, is gerelateerd aan het herkomstland. Een immigrant van de EU zal doorgaans een ander motief hebben dan een immigrant uit bijvoorbeeld Syrië. Een arbeidsmigrant, eventueel met het gezin, zal zich vestigen waar er werkgelegenheid is. Een buitenlandse student gaat wonen in of rond de universiteitssteden. De initiële vestiging van asielmigranten hangt in de meeste gevallen af van waar zij een woning krijgen toegewezen. De toegewezen woonplaats zal gevolgen hebben voor de mobiliteit zowel binnen als buiten Nederland.

Hoe lang immigranten uit specifieke landen in een bepaalde gemeente zullen blijven, is relevant voor die gemeente. Gemeenten zouden bij hun integratiebeleid rekening kunnen houden met de geschatte verblijfsduur van immigranten. Ook vanuit het nationale integratiebeleid is informatie over de verblijfsduur in Nederland relevant. Er is, met uitzondering van een studie van Nicolaas et al. (2003a), echter nagenoeg geen systematisch onderzoek gedaan naar de relatie tussen de diversiteit van immigranten en hun verblijfsduur in Nederland. Daarom staat in dit paper de vraag centraal welke immigranten in Nederland blijven dan wel terugkeren naar hun herkomstland of doormigreren naar een ander land. Onderzocht wordt of de migratie in Nederland meer vlottend is geworden. Vanuit deze algemene vraagstelling, onderzoeken we in dit paper de volgende vragen:

- Hoe lang blijven immigranten in Nederland?
- In welke mate is er een verband tussen verblijfsduur en migratieredenen?
- Hoe sterk verschilt de verblijfsduur tussen herkomstgebieden?
- In welke mate verschillen gemeenten in de verblijfsduur van immigranten?
- Is er een typologie te construeren van gemeenten waar de immigranten kort of juist lang in Nederland verblijven?
- Zijn de bevindingen van immigranten die in een bepaalde periode naar Nederland zijn gekomen, te generaliseren naar immigranten die in een andere periode kwamen?

Om deze vragen te beantwoorden volgen we twee migrantengroepen tot en met 2015: het cohort 1999-2005 en het cohort 2006-2010. Het eerste cohort, 555.000 immigranten, volgen we gedurende elf jaar en het tweede cohort, 470.000 immigranten, volgen we maximaal tien jaar. De herkomst hangt samen met het land waarmee de persoon is verbonden op basis van het geboorteland van de ouders (bij de tweede generatie) of van zichzelf (de eerste generatie).

De opbouw van dit paper is als volgt. Eerst gaan we in op eerder onderzoek dat betrekking heeft op de verhuismobiliteit van immigranten, vanuit Nederland naar een ander land (hoofdstuk 2). In hoofdstuk 3 presenteren we de data en in hoofdstuk 4 bespreken we vervolgens de resultaten voor beide cohorten. Het paper eindigt met enkele conclusies (hoofdstuk 5).

Box 1 Immigranten

Nadat de WRR in 1989 (WRR 1989: 14) de termen ‘allochtoon’ en ‘autochtoon’ had geïntroduceerd, gebruikte het CBS deze voor de officiële statistieken. Op deze terminologie kwam gaandeweg steeds meer kritiek. Deze zou beledigend zijn voor immigranten en hen afschilderen als burgers die niet tot Nederland behoren. Onlangs heeft het CBS in nauw overleg met de WRR (Bovens et al. 2016) besloten de terminologie te wijzigen in ‘met een [land / immigrant] achtergrond’, bijvoorbeeld mensen met een Turkse achtergrond, een Surinaamse achtergrond, een Somalische achtergrond, en ook een ‘Nederlandse achtergrond’ (Ooijevaar en Bloemendal 2016).

Hiernaast zijn ‘vluchtelingen’, ‘asielzoekers’, ‘statushouders’ en ‘mensen met een staatsburgerschap’ vaak gebruikte begrippen. Een vluchteling is een persoon die Nederland is binnengekomen en van wie op basis van het Verdrag van Genève van 1951 is vastgesteld dat hij of zij een gegronde vrees heeft voor vervolging in het land van herkomst vanwege een religieuze of politieke overtuiging, nationaliteit, ras of lidmaatschap van een bepaalde sociale groep. Een asielzoeker is iemand die Nederland is binnengekomen, de vluchtelingenstatus heeft aangevraagd en in afwachting is van de beslissing van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) (Nicolaas en Sprangers 2012).

In deze publicatie hebben we voor de leesbaarheid meestal de term ‘immigrant(en)’ gebruikt, en bij specifieke herkomstgebieden ‘[land] achtergrond’.

Asielzoekers kunnen zich aanmelden voor een asielaanvraag in toegewezen registratiecentra, zoals Ter Apel en Schiphol. Het Centraal Orgaan voor de opvang van Asielzoekers (COA) is verantwoordelijk voor de registratie van asielzoekers in de vluchtelingencentra (AZC’s). Als iemand als vluchteling wordt erkend, krijgt deze een vluchtelingenstatus. Asielzoekers die niet in aanmerking komen voor de vluchtelingenstatus, kunnen toch in aanmerking komen voor een verblijfsvergunning, bijvoorbeeld als er gegronde redenen zijn om aan te nemen dat afgewezen asielzoekers een risico lopen als zij terugkeren naar hun land van herkomst. Statushouders zijn formeel erkende asielzoekers van wie het verzoek is ingewilligd en die een (tijdelijke) verblijfsvergunning hebben gekregen.

In dit paper maken we gebruik van alle immigranten in de beide cohorten zonder Nederlandse nationaliteit bij hun eerste registratie, en gaan na hoe lang ze in Nederland verblijven totdat ze weer vertrekken naar een ander land (doormigreren of terugkeren). De aantallen immigranten in dit paper zijn kleiner dan een optelsom van de desbetreffende jaren in de demografische statistieken (Zie: <http://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83518NED/table?ts=1556003760843>) aangezien daar wel ook de immigranten met een Nederlandse nationaliteit zijn meegenomen, alsook de immigranten die na hun vertrek zich opnieuw hebben ingeschreven.

NOTEN

- 1 Zie: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37943ned/table?ts=1520413637731>; De BRP is ontstaan uit de voormalige Gemeentelijke Basisadministratie (GBA).
- 2 Zie: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/01/ruim-100-duizend-inwoners-erbij-in-2017>
- 3 Zie: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/37325/table?ts=1520413162878>
- 4 Zie ook: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/27/gezin-nog-steeds-belangrijkste-reden-voor-immigratie>

2 VESTIGING EN MIGRATIEREDEN

Vestiging en vertrek zijn met elkaar verbonden. Zo heeft iemand minder reden om te verhuizen naarmate hij of zij de kwaliteit van de woonplek als beter ervaart. Waar hebben de immigranten zich gevestigd en waarom? In het verleden gingen de arbeidsmigranten met hun gezinnen voornamelijk naar de stedelijke gebieden in het westen. Vooral de vier grootste steden (G4) waren populair: Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. De immigranten zochten elkaar op in specifieke wijken die ook een toegesneden woningaanbod kenden, en zo ontstond er etnische segregatie. In 1989 constateerde de WRR dat het aandeel immigranten onder jongeren in bepaalde wijken in de G4 hoger was dan 70 procent en dat de scholen in die wijken sterk waren gesegregeerd (WRR 1989: 153-154). In de jaren '80 woonde tweederde van de immigranten in slechts twintig gemeenten en in de G4 nam het aantal zogenoemde concentratiewijken – wijken met minstens 30 procent immigranten – toe van tien in 1980 naar dertig in 1985 (ibid: 184).¹ De zorg dat de etnische concentratie in de grotere steden verder zou toenemen, werd versterkt door de komst van vluchtelingen in diezelfde periode. Dit resulteerde in 1994 in een beleid gericht op de spreiding van asielmigranten, een beleid waarin zowel de opvang tijdens de asielprocedure werd geregeld als de huisvesting van degenen met een verblijfsvergunning (Arnoldus et al. 2003). Dit beleid verplichtte elke gemeente ertoe om een op basis van het aantal inwoners evenredig deel te huisvesten van de personen aan wie asiel is verleend, de statushouders (zie kader 'immigranten'). Hierbij werd weinig rekening gehouden met de specifieke wensen van de statushouders. Musterd en Van Kempen (2009) constateren dat in de periode 1984-2006 de segregatie in een aantal Europese steden, waaronder Amsterdam en Rotterdam, niet is gestegen. Mogelijk heeft het spreidingsbeleid hierbij een rol gespeeld. Immers, waar de arbeidsmigranten en hun gezin zich vooral vestigden in de grote steden en in het westen, gold dit niet of in veel mindere mate voor de asielmigranten (Klaver en Van der Welle 2009). Waar de immigranten zich voorheen concentreerden in een beperkt aantal gemeenten, en daarbinnen in specifieke wijken, is dit inmiddels veel minder het geval.² Bovendien is de diversiteit fors toegenomen, doordat immigranten uit verschillende regionale gebieden en herkomstlanden afkomstig zijn en door verschillen in migratiereden en andere kenmerken.

Wat is bekend over de mobiliteit? Waar gaan immigranten naar toe? Een gangbare opvatting is dat de steden een aanzuigende werking hebben. Enerzijds doordat hier doorgaans meer werkgelegenheid is, anderzijds omdat hier vaak een gemeenschap van landgenoten aanwezig is, de sociaal-culturele voorzieningen beter zijn en de infrastructuur meer mogelijkheden biedt. De 'ruimtelijke assimilatietheorie' veronderstelt dat immigranten gaan wonen waar hun landgenoten zich bevinden (Massey en Denton 1985; voor Nederland zie Zorlu en Mulder 2008).³

Deze sociale netwerken genereren specifieke informatie over het vestigingsland die van belang kan zijn voor de toegang tot de arbeids- en huizenmarkt. In dergelijke concentratiebuurten zijn immigranten bovendien doorgaans minder bang voor vooroordelen en discriminatie (Logan et al. 2002). Vooral immigranten die sociaal-cultureel verder af staan van de groep zonder migratieachtergrond, zullen geneigd zijn om zich te vestigen in de segregatiegebieden (Zorlu en Mulder 2008). Dit zal dus minder spelen bij immigranten met een Surinaamse of EU-achtergrond, en meer bij immigranten afkomstig uit landen zoals Turkije, Marokko, Irak, Somalië, Iran en Syrië. Ook wijst de ruimtelijke assimilatie op de relevantie van buurtkenmerken. Immigranten trekken naar de gesegregeerde gebieden met bijvoorbeeld slechte woningen en een hoge werkloosheid (Zorlu en Mulder 2008: 263), doordat in deze gebieden veel immigranten wonen en sociale netwerken aanwezig zijn. Vanuit deze gedachte is dus te verwachten dat vooral asielmigranten die een woning in niet- of minder stedelijke gebieden krijgen toegewezen, op termijn verhuizen naar de steden en gesegregeerde buurten, waar ze deel kunnen uitmaken van de hier aanwezige sociale netwerken.

Bij de arbeidsmigranten en hun volgers zal dit in mindere mate het geval zijn. Zij zullen veelal meteen gaan wonen op de plekken waar werk te vinden is, of waar ze al voor hun komst naar Nederland een betaalde baan aangeboden hebben gekregen. Dit is vaak in de (grote) steden, maar kan ook daarbuiten zijn. Zo heeft een grote groep arbeidsmigranten uit Polen zich in Horst aan de Maas gevestigd en daar een florerende Poolse gemeenschap opgebouwd. Zeewolde, Putten, Zundert en het Westland zijn andere voorbeelden van vestigingsplaatsen buiten de grootstedelijke gebieden (Sleutjes et al. 2016).⁴ En buitenlandse studenten, voor wie studie de migratiereden is, vestigen zich vooral in of rondom de grotere steden, waar de universiteiten en hogescholen zijn. Nadat ze hun studie hebben afgerond, vertrekt deze groep immigranten in de meeste gevallen uit Nederland, bijvoorbeeld voor een vervolgopleiding of voor een baan.

De plek waar de immigrant gaat wonen, en zijn of haar verblijfstermijn, is niet uitsluitend gerelateerd aan de migratiereden. Ook andere aspecten spelen mee. Naarmate de immigrant langer in Nederland verblijft, krijgt deze, in meer of minder mate, te maken met sociaal-economische en culturele assimilatie. De assimilatie kan ervoor zorgen dat een immigrant naar een betere buurt verhuist en zich mengt met de inwoners met een Nederlandse achtergrond (Bolt en Van Kempen 2010). Dit proces zal per herkomstgroep verschillen, en zal lastiger zijn naarmate de immigrant een grotere sociaal-culturele en sociaal-economische achterstand heeft. De etnische-enclavetheorie trekt deze wens om te mengen echter in twijfel en stelt dat de gesegregeerde buurten fungeren als veilige havens. Voor Nederland is bijvoorbeeld aangetoond dat mensen met een Turkse en Marokkaanse achtergrond en een hoger inkomen niet naar dergelijke betere buurten willen verhuizen (Van Ham en Feijten 2008).

Het is dus aannemelijk dat vestigingsplaats, herkomstgroep en migratiereden van invloed zijn op de verblijfsduur van immigranten in Nederland. Hiernaast kan een langer verblijf gepaard gaan met een hogere mate van assimilatie, wat de verbondenheid met en de integratie in Nederland versterkt en de kans vergroot dat de immigrant in Nederland blijft. Zo zijn arbeidsmigranten die zich een positie op de arbeidsmarkt hebben verworven, hier inkomen uit genereren en vermogen opbouwen, veelal in Nederland gebleven. Uiteraard spelen ook vele andere factoren een rol bij de verblijfsduur. Denk aan de gezinsmigratie, de huishoudsamenstelling en de burgerlijke staat, vaak gepaard gaande met levensloopaspecten zoals het verlies van baan en/of partner. Maar over de invloed die dit heeft op de mobiliteit, en dan vooral voor emigratie vanuit Nederland, is weinig bekend (voor Poolse immigranten zie Kleinepiet et al. 2015). Bovendien bepalen ook kenmerken van het land waarnaartoe iemand gaat, de door- of terugkeermigratie. En dit is wederom afhankelijk van de migratiereden. Zo kunnen voor de arbeids- en studiemigrant de mogelijkheden op de arbeidsmarkt van een ander land bepalend zijn, terwijl voor de asielmigrant dit de politieke situatie van het herkomstland en de aanwezigheid van sociale netwerken in andere landen zal zijn.

Samenvattend: de diversiteit in herkomst en de uiteenlopende motieven om naar Nederland te komen maken het lastig om aan te geven hoe de verhuismobiliteit van immigranten zich heeft ontwikkeld, en meer specifiek hoe lang zij in Nederland zullen blijven. De vergelijking van de twee immigrantencohorten biedt enkele eerste inzichten hierin.

NOTEN

- 1 Ook was bekend dat immigranten aanzienlijk vaker verhuizen dan mensen met een Nederlandse achtergrond (ibid: 186).
- 2 Het aantal wijken waarin het aandeel personen met een niet-westerse achtergrond meer dan een kwart bedraagt, is sinds 2000 bijna verdubbeld. Hierbinnen neemt ook het aantal wijken toe waar meer dan de helft van de inwoners een niet-westerse achtergrond heeft.
- 3 Na verloop van tijd zullen ze, als ze daartoe de mogelijkheid hebben, weer wegtrekken uit de etnische enclaves en zich vestigen in wijken waar de meerderheid van de inwoners geen migratieachtergrond heeft.
- 4 Dit beeld kwam naar voren tijdens de conferentie 'Horst aan de Maas en Big Data' gehouden op 31 maart 2016 bij het CBS te Heerlen.

3 DATA: REGISTERS EN MIGRATIEREDEN

3.1 REGISTERS: DE BRP

Een immigrant wordt in Nederland in de officiële statistieken meegeteld, als deze zich heeft geregistreerd in de Basisregistratie Persoonsgegevens (BRP). In Nederland is het CBS de enige autoriteit die bevoegd is om deze gegevens van de afzonderlijke gemeenten te aggregeren en om hieraan registers en enquêtes te koppelen. Dit resulteert in het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (Bakker et al. 2014). In de regel is iemand geregistreerd in de BRP als deze zich inschrijft in de woongemeente. Hij of zij wordt geacht dit te doen als “redelijkerwijs verwacht mag worden [dat men] een half jaar in Nederland [gaat] verblijven, gedurende ten minste twee derde van de tijd” (BRP-wet, artikel 26). In de praktijk wordt dit geïnterpreteerd als een persoon die van plan is de komende vier maanden in Nederland te blijven. De registratie van ‘asielzoekers’ en ‘statushouders’ in de BRP is anders georganiseerd dan die van andere immigranten (Nicolaas en Sprangers 2012). Asielzoekers worden meestal pas in de BRP geregistreerd – en worden dan beschouwd als asielmigranten – wanneer ze een verblijfsvergunning krijgen en verhuizen naar een door de gemeente aangewezen woning. Volgens artikel 55 van de BRP mogen zij zich niet registreren, tenzij ze een verblijfsvergunning van de IND hebben ontvangen (Prins en Kuijper 2007). In de praktijk echter worden asielzoekers die in een AZC verblijven, in beginsel in de BRP geregistreerd nadat ze zes maanden in Nederland verblijven, ook als ze geen verblijfsvergunning hebben en nog wachten op de toekenning van hun asielaanvraag.^{1,2} Een groep, de zogenoemde niet-GBA bevolking, is niet in de BRP geregistreerd. Deze groep wordt geschat op 0,5 tot 1,0 procent van de totale bevolking (Gerritse 2016). Voor eind maart 2014, op basis van de vangst-hervangstmethode, wordt deze geschat op 154.000 tot 186.000 personen (CBS 2016). Deze niet-GBA bevolking bestaat hoofdzakelijk uit immigranten, en specifiek arbeidsimmigranten uit Oost-Europese landen (Gerritse 2016). Hiertegenover staat een groep die wel is ingeschreven, maar inmiddels is vertrokken zonder zich uit te schrijven. Deze groep is in omvang echter kleiner dan de niet-GBA bevolking (Bakker 2009), hoewel schattingen hierover nog in ontwikkeling zijn.

3.2 MIGRATIEREDEN

Er worden vier migratieredenen onderscheiden: (1) arbeidsmigratie; (2) gezinsmigratie (gezinshereniging en gezinsvorming); (3) asielmigratie; en (4) studiemigratie. Dit is een grof onderscheid. Vooral de groep arbeidsmigranten is erg divers van samenstelling. Zo zijn er seizoensmigranten, immigranten die zich voor enkele jaren in steden vestigen, immigranten die zich permanent in een gemeente

vestigen of die doormigreren naar andere gemeenten (Van Ostaijen et al. 2018). In dit kader wordt gesproken over ‘hamsters’, immigranten die tijdelijk in het buitenland werken om geld te verdienen, ‘ooievaars’, die op en neer reizen tussen werk in het buitenland en gezin thuis, en ‘blijvers’, die zich permanent in een gemeente vestigen (Van Ostaijen et al. 2018). Bij het motief gezinsmigratie, ook wel aangeduid als ‘volgmigratie’ (Nicolaas et al. 2003a), wordt onderscheid gemaakt tussen gezinsherenigende en gezinsvormende migratie. Bij gezinsherenigende migratie gaat het om gezinnen die al vóór de immigratie bestonden en waarbij één of meer personen zich voegen bij de gezinsleden die eerder naar Nederland waren gekomen.³ Van gezinsvormende migratie is sprake als iemand zich in Nederland vestigt met het oog op een huwelijk of niet-gehuwd samenwonen. Ook het studiemotief loopt uiteen. Niet alleen economische factoren zoals werk, inkomen, vaardigheden en carrière spelen een rol, maar ook avontuur, leren van nieuwe talen, vrijheid en zelfontplooiing (King et al. 2016).

Omdat de migratieredenen niet zijn vastgelegd in de BRP, koppelt het CBS dergelijke informatie, verstrekt door de IND, aan de BRP. Het CBS ontvangt echter alleen informatie over de migratiemotieven van immigranten met een niet-Nederlandse nationaliteit. Bovendien zijn de redenen voor immigratie voor de meeste EU-immigranten onbekend.⁴ Hoewel deze immigranten zich moeten laten registreren, heeft het geen invloed op hun recht om in Nederland te verblijven als zij dit niet doen. Hierdoor registreren immigranten uit deze landen zich veelal niet en rapporteren ze hun migratiemotief niet aan de IND. Voor ongeveer een kwart van de immigranten in de EU die zich in de periode 1995-2005 in Nederland hebben gevestigd, was geen motief beschikbaar. Dit aandeel was in 2006 toegenomen tot bijna de helft en in 2009 tot meer dan 80 procent. Het CBS maakt op basis van enkele kenmerken een zogenoemd ‘afgeleid migratiedoel’, te weten: herkomstgroep, generatie, immigratiedatum, immigratiedatum van de ouders, immigratiedatum van de partner, de datum van aanvang van een baan en de datum van de aanvang van een studie (zie Technische toelichting). Voor een deel blijft de migratiereden onbekend, bijvoorbeeld als het om een ander motief gaat dan arbeid, gezin, studie of asiel. Bij het oudere cohort is dit het geval bij 73.000 van de 555.000 immigranten, en bij het jongere cohort bij 89.000 van de 470.000. Van respectievelijk 13 en 19 procent van de immigranten blijft het migratiemotief dus onbekend, niet toe te delen.

Als iemand naar het buitenland verhuist, wordt deze uit de BRP verwijderd hij of zij naar verwachting ten minste acht maanden in het buitenland zal verblijven. Niet iedereen meldt echter zijn of haar emigratie. Het kan dus voorkomen dat immigranten naar hun herkomstland zijn teruggekeerd of zijn doorgemigreerd naar een ander land, maar nog steeds zijn ingeschreven in Nederland. In de meeste gevallen resulteert dit uiteindelijk in een administratieve verwijdering.

In het volgende hoofdstuk geven we een overzicht van de verblijfsduur van immigranten in Nederland door deze te relateren aan de gemeente waar de desbetreffende immigranten zich het eerst in Nederland hebben ingeschreven. We hebben niet onderzocht of deze immigranten, alvorens uit Nederland te vertrekken, naar een andere gemeente zijn verhuisd. Dit betekent dat vertrek uit de gemeente niet inhoudt dat de immigrant Nederland ook heeft verlaten, aangezien deze naar een andere gemeenten binnen Nederland kan zijn verhuisd.

NOTEN

- 1 Bij de asielmigranten kan inschrijving al plaatsvinden als zij nog in het opvangcentrum verblijven, dus voordat ze een woning in een gemeente krijgen toegewezen.
- 2 Kinderen die in een opvangcentrum voor vluchtelingen zijn geboren, worden geregistreerd in de BRP, zelfs als de ouders nog geen verblijfsvergunning hebben en niet in de BRP zijn geregistreerd. Voorheen (tot 2000) was de termijn één jaar, maar niet alle asielzoekers schrijven zich in, vooral als ze denken dat dit geen nut heeft.
- 3 Indien de hereniging binnen een jaar plaatsvindt, spreken we van meemigratie. Het gaat hierbij, op basis van het cohort 1996-2001, om zo'n 40 procent van alle gezinsmigranten (Nicolaas et al. 2003a).
- 4 Sinds mei 2006 hebben EU-burgers, behalve Bulgaren en Roemenen in de periode 2006-2015, geen verblijfsvergunning nodig als zij minder dan drie maanden in Nederland willen verblijven. Dit geldt ook voor personen uit de EFTA-landen (IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland). Beide groepen (EU- en EFTA-landen) moeten zich officieel registreren en dienen het doel van hun verblijf in Nederland te vermelden. Sinds kort is dit echter niet meer het geval.
- 5 Sinds enkele jaren is registratie voor deze immigranten niet langer verplicht.
- 6 In de praktijk wordt een persoon verwijderd als de verwachte verblijfsduur buiten Nederland meer dan tweederde van de komende twaalf maanden bedraagt (BRP-wet, artikel 68).

4 RESULTATEN

4.1 GEMEENTEN

Het cohort 1999-2005 hebben we elf jaar gevolgd. In totaal gaat het hierbij om 554.725 immigranten die bij registratie niet de Nederlandse nationaliteit hadden. Van de immigranten in dit cohort bleef de helft minstens tien jaar in Nederland. Van de overigen bleef 18 procent minder dan twee jaar in Nederland, 18 procent twee tot vijf jaar en 13 procent vijf tot tien jaar. Van de 389 gemeenten is het aandeel immigranten dat is ingeschreven en dat vervolgens minstens tien jaar in Nederland bleef, het laagst in de gemeente Wassenaar, namelijk 15 procent. In de gemeenten Werkendam en Leeuwarderdeel is dit aandeel 76 procent. Ook bij de twintig gemeenten met de meeste immigranten is de variatie in verblijfsduur groot (zie figuur 4.1). In Amstelveen is het aandeel dat zich heeft ingeschreven en dat vervolgens minstens tien jaar in Nederland bleef 21 procent, in Maastricht 26 procent en in Wageningen 29 procent. Het aandeel loopt zelfs op tot 51 procent in Rotterdam, 56 procent in Arnhem en 64 procent in Almere. In deze twintig gemeenten is het aandeel immigranten dat langer bleef dan tien jaar, beduidend lager dan in de overige gemeenten: 42 respectievelijk 56 procent.

Om meer inzicht te krijgen in de relatie tussen de verblijfsduur en het aantal immigranten in gemeenten, hebben we de indeling ingedikt tot zes groepen, aflopend op basis van het aantal immigranten. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de vier grote steden (G4: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) en de overige zestien gemeenten met de meeste immigranten. Vervolgens zijn de overige 369 gemeenten in vier groepen verdeeld, op basis van het aantal immigranten in een gemeente. In de G4 bleef 48 procent een periode van ten minste tien jaar, in de overige zestien gemeenten is dit aandeel 40 procent. Het aandeel blijvers in de volgende vier groepen gemeenten varieert van 56 tot 58 procent. Er is dus een duidelijk verschil tussen de top 20-gemeenten (minder blijvers) en de overige gemeenten (meer blijvers). Voor een immigrant die is ingeschreven in een grotere gemeente, is de kans dus fors groter dat deze binnen een termijn van tien jaar Nederland weer verlaat dan voor een immigrant die zich heeft geregistreerd in een kleinere gemeente. Dit kan betekenen dat immigranten die zich in een grotere gemeente vestigen, eerder uit Nederland vertrekken. Hierbij speelt het migratiemotief wellicht een rol. Zo gaan studenten vooral wonen in de grotere (universiteits)steden, terwijl ze gemiddeld korter blijven dan andere immigranten. Ook arbeidsmigranten die vaak voor een korte periode in Nederland werkzaam zijn (de expats), wonen vooral in de grote steden. En asielmigranten die zich willen naturaliseren, ook met het oog op hun mogelijkheden voor vervolgmigratie, zullen meestal minstens vijf jaar in Nederland moeten verblijven voordat ze een Nederlands paspoort kunnen krijgen (Peters et al. 2016). Bovendien worden

asielmigranten zoveel mogelijk evenredig over de gemeenten verdeeld. Een relatief groot deel van de asielmigranten registreert zich derhalve buiten de grotere steden.¹

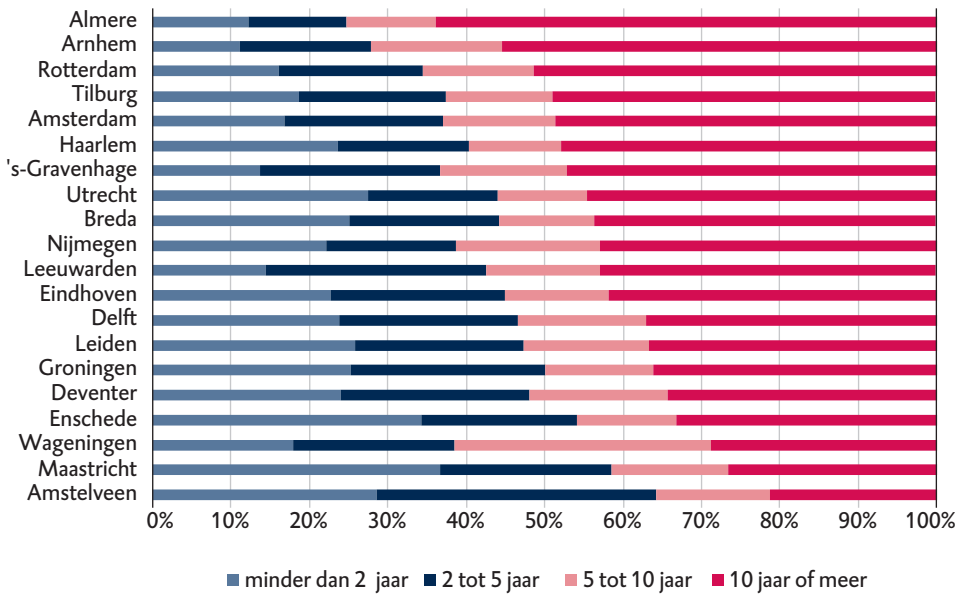
In welke mate worden deze resultaten weerspiegeld voor het immigrantencohort 2006-2010, die we tot 2015 hebben gevolgd? Het gaat bij dit cohort om een iets kleinere groep dan bij het eerste cohort, namelijk bijna 470.000 immigranten. Hun verblijfsduur is gemiddeld aanmerkelijk korter: 27 procent van het tweede cohort immigranten verbleef korter dan twee jaar in Nederland, 20 procent bleef twee tot vijf jaar en 53 procent bleef langer dan vijf jaar. De gemeente Vlieland heeft met 4 procent het laagste aandeel immigranten dat meer dan vijf jaar in Nederland bleef. Dit aandeel loopt op tot 84 procent in de gemeenten Winterswijk en Vlagtwedde, gemeenten met grote AZC's.² Een vergelijking van de rangorde van de 389 gemeenten in beide cohorten leert dat de rangcorrelatie (Spearman's rho) niet sterk is. Dit geldt voor zowel het aandeel immigranten dat maximaal twee jaar bleef ($\rho=0,28$), als het aandeel immigranten dat twee tot vijf jaar bleef ($\rho=0,29$) en het aandeel immigranten dat minstens vijf jaar bleef ($\rho=0,44$). Dit betekent dat de informatie over de verblijfsstermijn in gemeenten van het cohort 1999-2005 slechts in beperkte mate de verblijfsduur van het cohort 2006-2010 voorspelt.³ De variatie tussen de G20 is wederom groot (zie figuur 4.2); het patroon is deels vergelijkbaar met dat van het oudere cohort (figuur 4.1). Van de gemeenten blijft in Almere het grootste aandeel immigranten minstens vijf jaar, namelijk 67 procent. In Amstelveen is deze groep het kleinst, namelijk 30 procent. De rangorde van de G20 blijft grotendeels intact. Alleen Deventer en Leiden schuiven iets naar boven op en hebben nu relatief meer lange blijvers. Het aandeel dat minstens vijf jaar blijft, is in de G20 61 procent en hiermee kleiner dan dat in de overige gemeenten (64 procent).

4.2 WRR-TYPOLOGIE

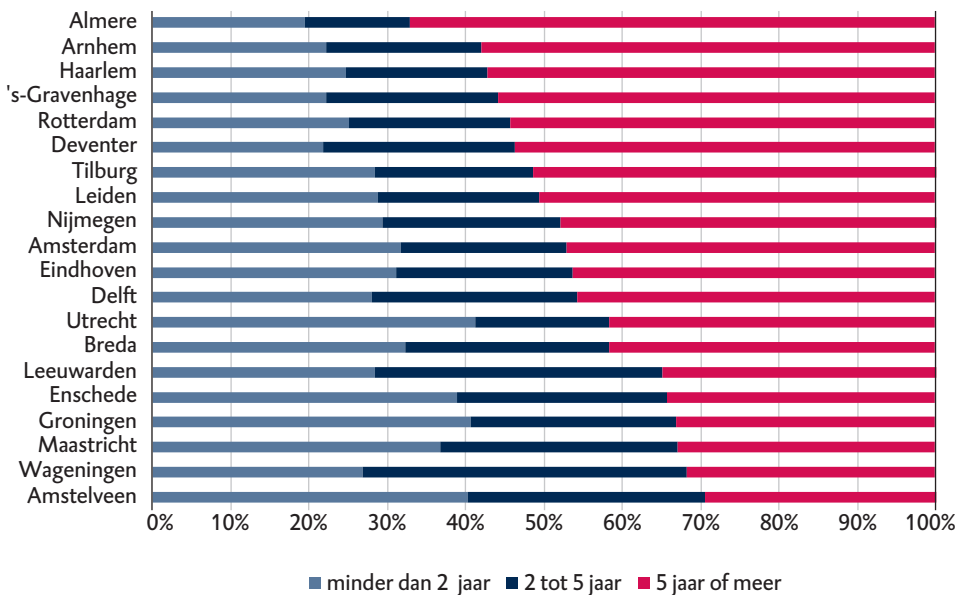
De WRR heeft een typologie van gemeenten ontwikkeld die is gebaseerd op grootte, geografische ligging en aard van de migratiediversiteit. Deze typologie is ingevuld met een aantal voorbeeldgemeenten en is derhalve niet uitputtend. Met de dertig gemeenten die eronder worden geschaard, ziet de typologie er als volgt uit:

- (1) Meerderheid-minderheden steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag);
- (2) Grootstedelijke provinciegemeenten (Utrecht, Eindhoven, Almere, Arnhem, Groningen);
- (3) Voorsteden (Schiedam, Diemen, Nieuwegein, Rijswijk, Zoetermeer);
- (4) Middelgrote gemeenten met grote minderheidsgroep (Gouda, Culemborg, Almelo, Den Helder, Delfzijl);
- (5) Expatgemeenten (Amstelveen, Wassenaar, Bloemendaal, Waalre);
- (6) Tuinbouwgemeenten (Westland, Zundert, Zeewolde, Horst aan de Maas);
- (7) Grensgemeenten (Vaals, Kerkrade, Terneuzen, Baarle-Nassau);
- (8) Overige 359 gemeenten

Figuur 4.1 Verblifdsduur immigranten in Nederland, G20, cohort 1999-2005

Figuur 4.2 Verblifdsduur immigranten in Nederland, G20, cohort 2006-2010

Tabel 4.1 laat zien dat de variatie in de verblijfsduur tussen de typen gemeenten voor het eerste cohort immigranten (1995-2005) beperkt is. De expatgemeenten vormen hierop de uitzondering. Hier verblijven immigranten doorgaans kort: meer dan helft is binnen vijf jaar weer uit Nederland vertrokken. Slechts drie op de tien immigranten verblijven er minstens tien jaar. Worden deze gemeenten – Amstelveen, Wassenaar, Bloemendaal, Waalre – gevoegd bij de categorie overige gemeenten, dan zijn er nauwelijks significante verschillen in verblijfsduur, en verschillen de verdelingen bij de overige zes typen beperkt. In de middelgrote gemeenten met een grote minderheid, zoals Almelo en Delfzijl, verblijft 61 procent van de immigranten die zich daar hebben ingeschreven, minstens tien jaar in Nederland. Dit aandeel neemt af tot 45 procent bij de grensgemeenten en 30 procent bij de expatgemeenten.

Tabel 4.1 Verblijfsstermijn naar typologie gemeenten, cohort 1999-2005 en cohort 2006-2010

wrr-typologie	Cohort 1995-2005				Cohort 2006-2010		
	< 2 jaar	2-5 jaar	5-10 jaar	> 10 jaar	< 2 jaar	2-5 jaar	> 5 jaar
Meerderheid-minderheden steden (G3)	15,8	20,4	14,8	49,0	27,3	21,3	51,4
Grootstedelijke provinciegemeenten	22,1	19,0	12,9	46,0	34,6	20,7	44,7
Voorsteden	13,9	16,3	13,8	56,1	23,4	18,6	58,0
Middelgrote gemeenten met grote minderheidsgroep	17,0	11,3	11,7	60,0	21,7	13,5	64,8
Expatgemeenten	28,8	34,7	15,0	21,5	38,3	30,8	30,9
Tuinbouwgemeenten	12,6	13,7	12,6	61,1	25,5	18,1	56,4
Grensgemeenten	21,3	18,1	14,1	46,5	26,1	17,4	56,5
Overige 359 gemeenten	18,3	16,5	12,8	52,4	25,1	18,6	56,3
Totaal	18,2	18,1	13,4	50,3	27,2	20,0	52,9

Een vergelijkbaar patroon komt naar voren voor het cohort 2006-2010. Ook hier blijkt dat de immigranten uit de vier expatsteden korter in Nederland verblijven dan de immigranten uit de andere typen gemeenten.⁴ Met 65 procent hebben de middelgrote gemeenten met een grote minderheidsgroep het grootste aandeel immigranten dat minstens vijf jaar blijft. Dit percentage loopt af tot 49 procent bij de grootstedelijke provinciegemeenten en 38 procent bij de expatgemeenten. Deze twee typen gemeenten hebben met respectievelijk 31 en 38 procent relatief veel immigranten die minder dan twee jaar blijven.

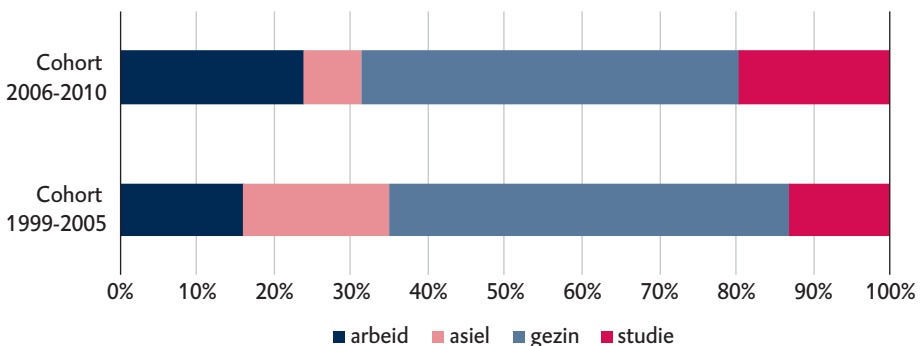
De vergelijking tussen de twee cohorten leert dat bij alle acht groepen gemeenten de immigranten van het oudere cohort langer in Nederland verblijven – minstens vijf jaar – dan die van het jongere cohort. De samenstelling van de cohorten is een van de mogelijke verklaringen hiervoor. Zo speelt waarschijnlijk de EU-uitbreiding een rol, waardoor in het jongere cohort immigranten uit nieuwe EU-landen sterker zijn vertegenwoordigd dan in het oudere cohort (zie ook 4.4). Bovendien blijft een groter deel van het jongere cohort hier kort, minder dan twee jaar. Dit beeld zien we bij alle typen gemeenten, al is het contrast bij de grensgemeenten (21 versus 26 procent) iets minder geprononceerd.

4.3 MIGRATIEREDEN

De migratiereden biedt een mogelijke verklaring voor de grote verschillen tussen de steden op de verblijfsduur van immigranten. Zo vestigen veel studenten zich in de grote steden, om na hun studie weer te vertrekken. In de typische studentensteden (Maastricht, Enschede, Delft, Leiden, Groningen, Wageningen) ligt voor het cohort 1999-2005 het aandeel immigranten dat hier meer dan tien jaar verblijft, beneden het landelijk gemiddelde. Het aandeel dat minder dan twee jaar blijft, is in deze steden relatief hoog, met meer dan 30 procent in Maastricht en Enschede. Voor Amstelveen bieden de expats een mogelijke verklaring: deze hebben veelal een kortdurend werkverband bij bedrijven in Amsterdam. En het grote aantal blijvers in Almere kan samenhangen met het woningaanbod, dat is toegesneden op gezinnen.

De uitzonderlijke positie van de expatgemeenten illustreert dat de migratiereden mogelijk samenhangt met de verblijfsduur. Voor 482.000 van de 555.000 immigranten is de migratiereden een van de vier motieven: 16 procent is arbeidsmigrant, 19 procent asielmigrant, 52 procent is gekomen voor gezinsmigratie en 13 procent voor een studie (figuur 4.3).⁵

Figuur 4.3 Migratiereden, cohorten 1999-2005 en 2006-2010

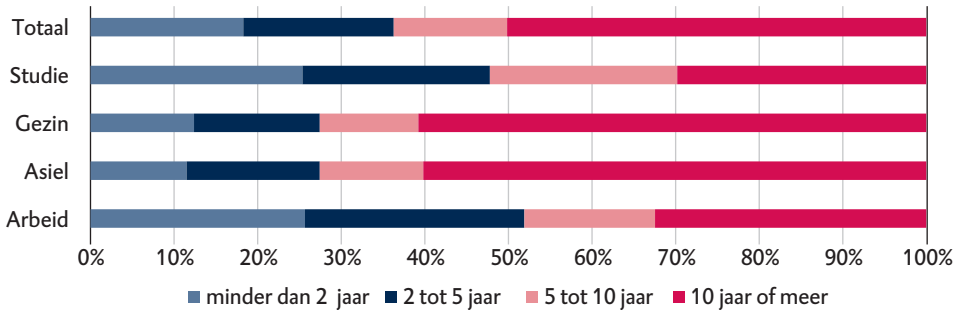
Van het tweede cohort (2006-2010) kwam een groter aandeel immigranten naar Nederland voor werk en studie dan van het eerste cohort. Dit is slechts in beperkte mate ten koste gegaan van het aandeel gezinsmigranten en vooral ten koste van het, fors kleinere, deel asielmigranten, dat afnam van 19 naar 8 procent. Dit biedt een aanknopingspunt voor de kortere verblijfsduur van het jongere cohort. Asielzoekers blijven immers doorgaans langer in Nederland dan andere immigranten.

Dat de migratieredenen is gerelateerd aan de verblijfsduur, zien we in de figuren 4.4 en 4.5. Waar voor alle immigranten van het cohort 1999-2005 de helft lang (minstens tien jaar) in Nederland blijft, is dit aandeel voor de asiel- en gezinsmigranten een stuk hoger, namelijk zo'n 60 procent, en bij arbeids- en studiemigranten een stuk lager, namelijk zo'n 30 procent (figuur 4.4).⁶ Een vergelijking tussen beide cohorten laat zien dat de meer recente immigranten korter – minder dan vijf jaar – in Nederland verblijven; hun aandeel nam toe van 16 naar 24 procent (figuur 4.5). Dit geldt voort alle migratiemotieven, met uitzondering van de asielmigranten. Het herkomstland zal hierbij een rol spelen: voor asielmigranten uit bepaalde gebieden is de mogelijkheid om terug te keren naar hun land groter – zoals voormalig Joegoslavië – dan voor asielmigranten uit andere landen zoals Irak en Afghanistan.

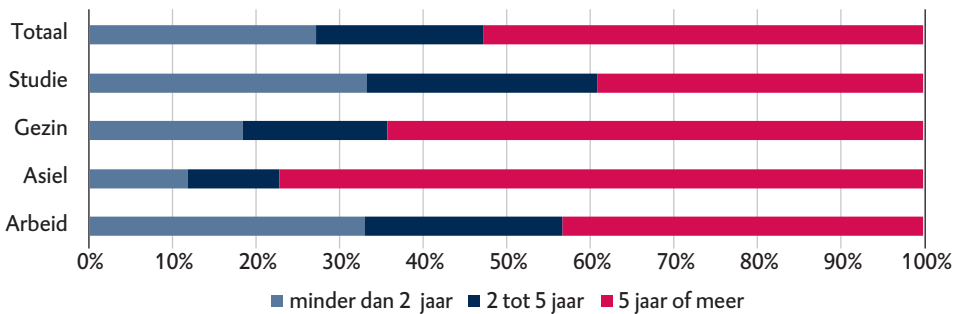
Verder valt op dat een langer verblijf, van minstens vijf jaar, fors is afgenomen: van 66 naar 55 procent. Dit geldt vooral voor de studiemigranten, en in iets mindere mate voor de arbeids- en gezinsmigranten. Voor de asielmigranten daarentegen is juist een toename met 5 procentpunten te zien.

De verblijfsduur per migratiemotief leert dus dat vooral asielmigranten langer in Nederland blijven, gevolgd door gezinsmigranten. Arbeidsmigranten en studiemigranten vertrekken eerder. In de periode 2006-2010 kwamen er dus minder asielmigranten naar Nederland dan in de vijf jaren daarvoor, maar degenen die kwamen, bleven langer. Daarentegen kwamen er juist meer studenten, maar deze bleven korter.

Figuur 4.4 Verblifsduur naar migratiereden, 1999-2005

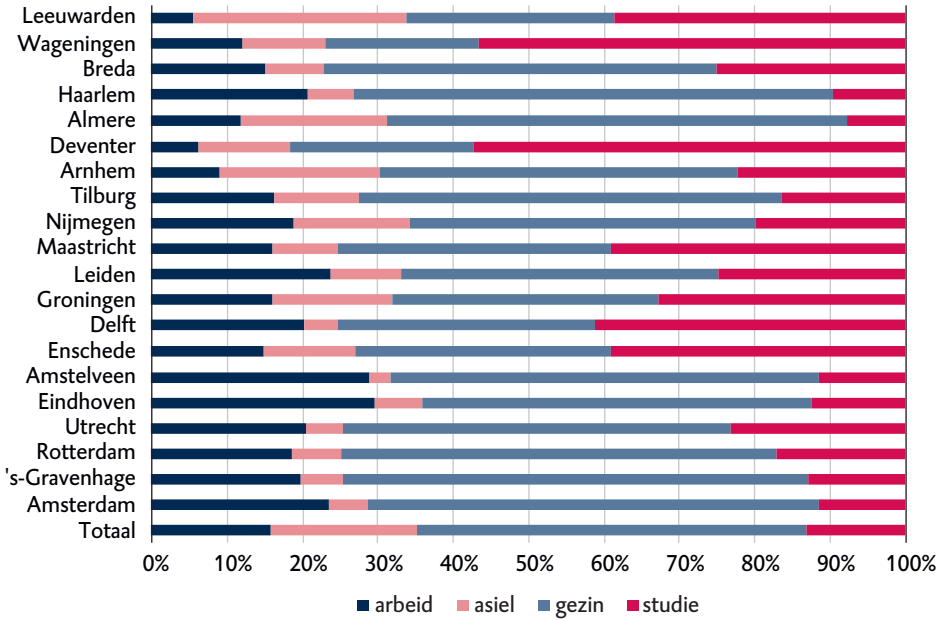
Figuur 4.5 Verblifsduur naar migratiereden, 2006-2010

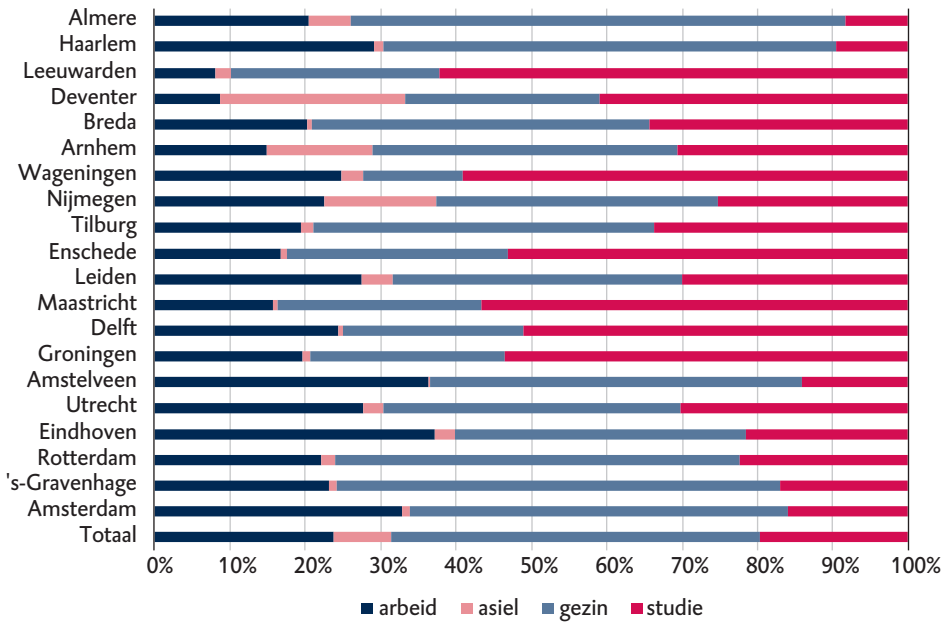
Er is een relatie tussen het aantal immigranten en de migratiereden. De twintig steden met de meeste immigranten wijken nogal af van de verdeling die is gebaseerd op alle immigranten van het cohort 1999-2005. Waar de landelijke verdeling voor de motieven arbeid, asiel, gezin en studie respectievelijk 16, 19, 52 en 13 procent is, is deze verdeling voor de G20 respectievelijk 20, 8, 53 en 20 procent. De studiemigranten zijn vooral oververtegenwoordigd in Wageningen, Deventer, Maastricht, Delft, Groningen, Leeuwarden en Enschede: minstens een op de drie immigranten heeft zich voor studie in deze steden gevestigd (figuur 4.6).

In Amstelveen en Eindhoven hebben zich relatief veel arbeidsmigranten geregistreerd. Het effect van het arbeidsmotief biedt ook een verklaring voor het geringe aandeel lange blijvers in de vier expatgemeenten. In deze gemeenten is de verdeling voor arbeid, asiel, gezin en studie respectievelijk 25, 4, 62 en 9 procent.⁷ Dit geldt ook voor het tweede cohort: waar in de expatgemeenten 33 procent vanwege arbeid naar Nederland is gekomen, is dit aandeel landelijk 24 procent. Ook de gezinmigranten zijn oververtegenwoordigd (55 versus 49 procent landelijk), terwijl minder immigranten voor studie (12 versus 20 procent) en asiel (0 versus 8 procent) naar Nederland kwamen.⁸

Figuur 4.6 Migratiereden, G20, cohort 1999-2005

Figuur 4.7 Migratiereden, G20, cohort 2006-2010

De asielmigranten zijn in alle steden ondervertegenwoordigd, behalve in Leeuwarden, Arnhem en Almere. Dat in de G20 relatief minder asielmigranten wonen dan buiten deze steden, ligt voor de hand. Waar de asielmigranten evenredig zijn verspreid over de gemeenten, kunnen de andere immigranten zelf hun keuze bepalen en deze keuze valt vooral op de steden. Dit gaat dan ten koste van het aandeel asielmigranten.

De correlatie tussen beide cohorten op basis van rangorde van de gemeenten is zwak. Voor het arbeidsmotief is de Spearman's rho 0,41, wat betekent dat er nogal wat verschuivingen optreden tussen de gemeenten in het aandeel arbeidsmigranten. Bij de asiel- (0,33), gezins- (0,37) en studiemigranten (0,37) is deze correlatie nog iets lager. Blijkbaar wordt de verdeling naar migratiereden in het cohort 1999-2005 maar ten dele weerspiegeld in het cohort 2006-2010. Hierdoor verschuift de rangorde. Een voorbeeld is Leeuwarden. Waar voor het cohort 1999-2005 nog 1.115 asielmigranten waren geregistreerd, is dit aantal voor het cohort 2006-2010 slechts 70. Hierdoor neemt het aandeel asielmigranten af van 28,2 naar 2,0 procent (zie figuren 4.6 en 4.7). Een verklaring hiervoor is de sluiting van het AZC in Leeuwarden in 2005.⁹

De verdeling van het cohort 2006-2010 op basis van de G20 loopt minder uiteen dan die voor de totale groep immigranten. Waar de reden voor arbeid, asiel, gezin en studie voor de totale groep is verdeeld over 24, 8, 49 en 20 procent, is dit bij de G20 respectievelijk 25, 6, 48 en 22 procent. Maar er zijn wel verschillen in de migratiereden tussen de twintig steden met de meeste immigranten. De studiemigranten zijn vooral, voor meer dan de helft, oververtegenwoordigd in Wageningen, Leeuwarden, Maastricht, Delft en Enschede. In Amstelveen, Eindhoven, Amsterdam en Haarlem hebben zich relatief veel arbeidsmigranten geregistreerd. De asielmigranten zijn in alle steden ondervertegenwoordigd, behalve in Nijmegen, Deventer, en Arnhem. Verder valt op dat zich in Almere veel en in Wageningen juist weinig gezinsmigranten hebben gevestigd.

4.4 HERKOMSTGROEP

De migratiereden biedt dus een verklaring voor de toename van het aandeel immigranten dat kort in Nederland verblijft. Immers: vooral asielmigranten en gezinsmigranten blijven gemiddeld relatief lang. In de periode 2006-2010 kwamen ten opzichte van de periode 1999-2005 vooral minder asielmigranten naar Nederland. Een andere insteek biedt het herkomstgebied, waarbij op basis van een WRR-indeeling achttien gebieden worden onderscheiden (Jennissen et al. 2018: 183-184). Van het cohort 1999-2005 zijn dat 555.000 immigranten, en van het cohort 2006-2010 een iets kleinere groep van 470.000 (tabel 4.2).

De vergelijking tussen de twee cohorten leert dat in het cohort 2006-2010 minder immigranten uit de traditionele herkomstlanden komen, zoals Turkije, Marokko, de voormalige West-Indische koloniën (Suriname en Nederlandse Antillen) en uit de landen van het gebied Sub-Sahara-Afrika en Centraal-Azië.¹⁰ Hiertegenover staat dat het aandeel immigranten uit Europa is toegenomen, vooral uit landen in het Duitstalige en Mediterrane gebied, Midden- en Oost-Europa en Zuid-Azië.

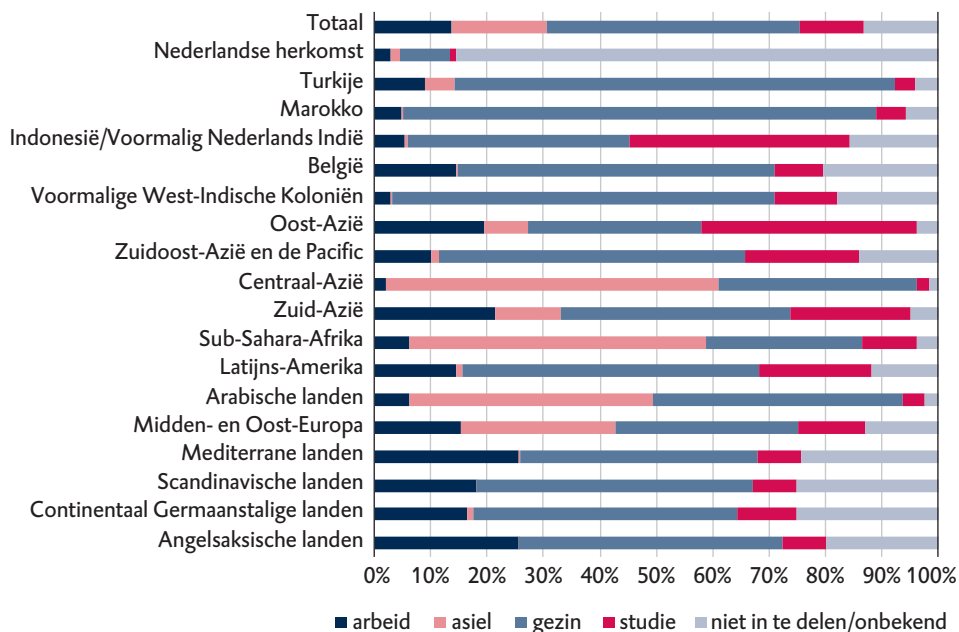
Tabel 4.2 Immigranten naar herkomstgebied, cohorten 1999-2005 en 2006-2010

Cohort	1999-2005	2006-2010	Totaal	1999-2005	2006-2010	Totaal
	Aantal			%		
Angelsaksische landen	66.497	47.931	114.428	12,0	10,2	11,2
Duitstalige landen	36.188	40.209	76.397	6,5	8,6	7,5
Scandinavische landen	10.780	8.198	18.978	1,9	1,7	1,9
Mediterrane landen	42.805	46.037	88.842	7,7	9,8	8,7
Midden- en Oost-Europa	83.541	130.299	213.840	15,1	27,7	20,9
Arabische landen	29.341	18.707	48.048	5,3	4,0	4,7
Latijns-Amerika	21.132	19.592	40.724	3,8	4,2	4,0
Sub-Sahara-Afrika	61.121	36.001	97.122	11,0	7,7	9,5
Zuid-Azië	13.471	21.290	34.761	2,4	4,5	3,4
Centraal-Azië	30.290	8.726	39.016	5,5	1,9	3,8
Zuidoost-Azië en de Pacific	15.678	12.277	27.955	2,8	2,6	2,7
Oost-Azië	33.919	31.160	65.079	6,1	6,6	6,4
Voormalige West-Indische koloniën	15.155	5.706	20.861	2,7	1,2	2,0
België	11.686	9.081	20.767	2,1	1,9	2,0
Indonesië /Voormalig Nederlands-Indië	9.730	6.087	15.817	1,8	1,3	1,5
Marokko	29.612	8.581	38.193	5,3	1,8	3,7
Turkije	35.711	16.507	52.218	6,4	3,5	5,1
Nederlandse herkomst	8.061	3.430	11.491	1,5	0,7	1,1
Totaal	554.718	469.819	1.024.537	100,0	100,0	100,0

Van het cohort 1999-2005 is 14 procent arbeidsmigrant, 17 procent is asielmigrant, 11 procent komt voor de studie naar Nederland en van 13 procent is het motief onbekend. Het grootste deel – 45 procent – komt voor gezinshereniging of gezinsvorming. Het herkomstland speelt hierbij een grote rol (figuur 4.8). Van de immigranten uit de voormalige West-Indische koloniën, Marokko en Turkije heeft een grote meerderheid gezinsmigratie als motief. Relatief veel immigranten uit de Angelsaksische en Mediterrane landen zijn voor werk gekomen, en asielmigranten

komen vooral uit de Arabische landen, Sub-Sahara-Afrika en Centraal-Azië. Vooral bij immigranten uit Oost-Azië en Indonesië/voormalig Nederlands-Indië is studie de belangrijkste reden om naar Nederland te komen.

Figuur 4.8 Immigranten naar migratiereden, cohort 1999-2005

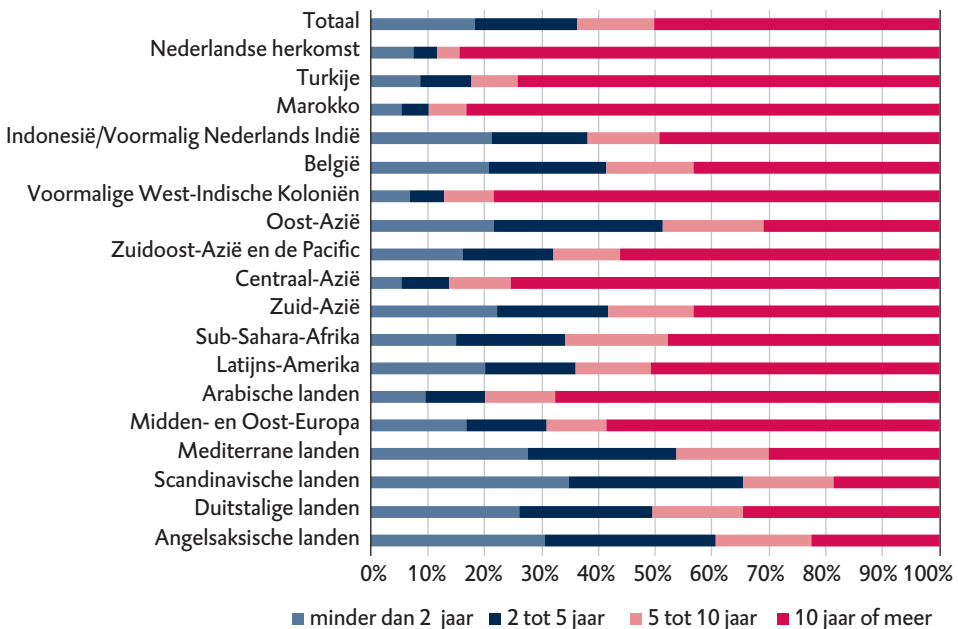

Gelet op de grote verschillen tussen herkomstlanden in de immigratiemotieven ligt het voor de hand dat ook de verblijfsduur sterk onderscheidend is. In figuur 4.9 staan voor het cohort 1999-2005 de cijfers voor de achttien landen en gebieden op een rij. Minstens driekwart van de immigranten met een Nederlandse achtergrond en met een herkomst uit Marokko, de voormalige West-Indische koloniën, Centraal-Azië of Turkije blijven minstens tien jaar in Nederland. Hiertegenover staat dat de immigranten uit de Angelsaksische, Scandinavische en Oost-Aziatische landen hier relatief kort verblijven.

Om meer inzicht te krijgen in de relatie tussen de verblijfsduur en het herkomstgebied, hebben we deze per migratiereden afzonderlijk bekeken (zie Bijlage tabel 3). Van de arbeidsmigranten blijft een kwart korter dan twee jaar, en iets meer dan een kwart twee tot vijf jaar. Een kleiner deel, een op de zes, vertrekt pas tussen vijf en tien jaar uit Nederland. En een op de drie arbeidsmigranten blijft langer dan tien jaar. Deze verdeling verschilt sterk per herkomstgebied. De verschillen tussen de landen worden dus niet geheel verklaard door de migratiereden. Van de arbeidsmigranten uit Oost-Azië, Scandinavische en Angelsaksische landen blijft

ongeveer een vijfde langer dan tien jaar. De immigranten uit de Arabische landen, Centraal-Azië, Marokko en de voormalige West-Indische koloniën voeren de lijst van langblijvers aan: minstens de helft van hen blijft langer dan tien jaar. Het aandeel Turkse immigranten dat langer dan tien jaar blijft, is met 40 procent beduidend lager dan dat van de immigranten uit Marokko (62 procent). Dit reflecteert mogelijk dat de terugkeerwens onder immigranten met een Turkse achtergrond aanmerkelijk groter is dan onder Marokkaanse immigranten (Huijnk en Dagevos 2011; Huijnk en Andriessen 2016). Hiernaast valt op dat arbeidsmigranten uit Oost-Azië relatief kort blijven: tweederde verhuist binnen vijf jaar, 16 procent tussen vijf en tien jaar, en slechts 17 procent blijft langer dan tien jaar in Nederland.

Figuur 4.9 Immigranten naar verblijfsduur, cohort 1999-2005

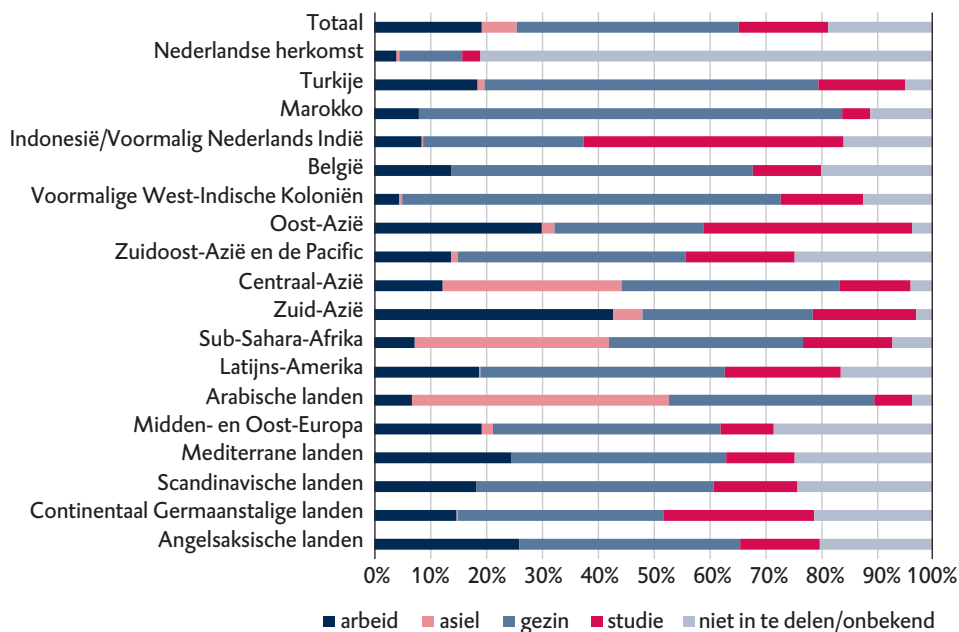

De verdeling van de migratieredenen onder het jongere cohort (2006-2010) leert dat er vooral minder asielmigranten naar Nederland zijn gekomen dan onder het oudere cohort (figuren 4.8 en 4.10). Waar de verdeling bij het oudere cohort nog respectievelijk 14, 17, 45, 11 en 13 procent was voor de motieven arbeid, asiel, gezin, studie en onbekend, is deze bij het jonge cohort 19, 6, 40, 16 en 19 procent.

Ook bij dit cohort heeft een duidelijke meerderheid van de immigranten uit de voormalige West-Indische koloniën, Marokko en Turkije gezinsmigratie als motief. Wederom komt zo'n kwart van de immigranten uit de Angelsaksische en Mediterrane landen vanwege arbeid naar Nederland, maar – in tegenstelling

tot het oudere cohort – is het aandeel arbeidsmigranten van de immigranten uit Zuid- (43 procent) en Oost-Azië (30 procent) nog een stuk groter. Asielmigranten zijn wederom vooral afkomstig uit de Arabische landen, Sub-Sahara-Afrika en Centraal-Azië. Vooral immigranten uit Oost-Azië en Indonesië/voormalig Nederlands-Indië komen voor studie naar Nederland.

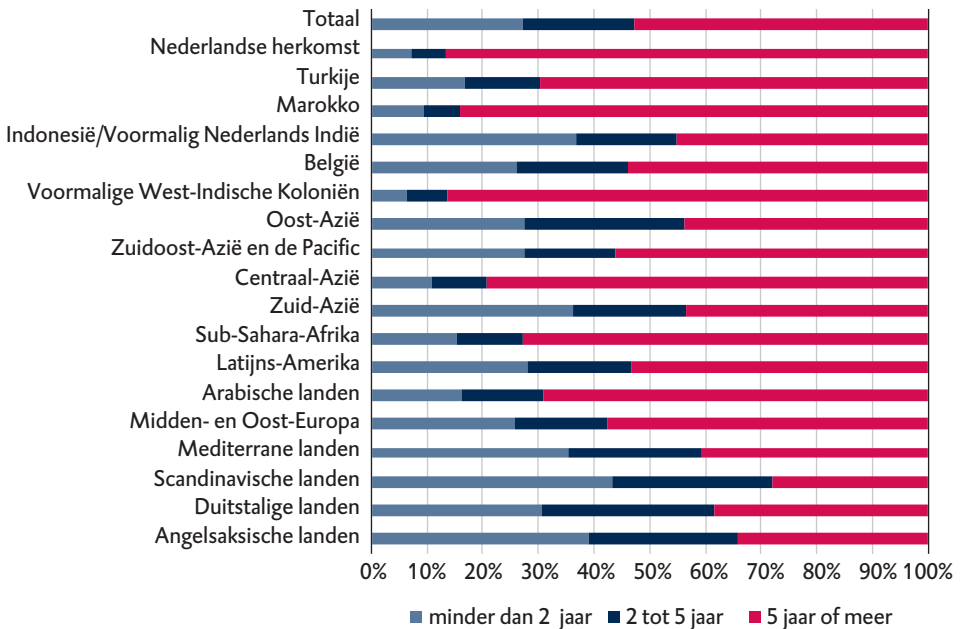
Figuur 4.10 Immigranten naar migratiereden, cohort 2006-2010

Het patroon van de verblijfsduur naar herkomstgebied van het jongere cohort (figuur 4.11) komt overeen met dat van het oudere cohort (figuur 4.9). Zo blijven vooral de immigranten uit Marokko, de voormalige West-Indische koloniën en de immigranten met een Nederlandse herkomst meestal lang, in dit geval minstens vijf jaar. Het verblijf van immigranten uit Zuid- en Oost-Azië, Indonesië/voormalig Nederlands-Indië, samen met immigranten uit Scandinavië, de Continentaal Germaanse landen en Angelsaksische landen is daarentegen van relatief korte duur.

In tabel 4 (zie Bijlage) is, conform we voor het eerste cohort hebben gedaan (tabel 3 in Bijlage), de verblijfsduur uitgesplitst naar migratiereden. Dan blijkt dat de verblijfsduur tussen de herkomstlanden ook voor dit cohort varieert. Een uitzondering vormen de asielmigranten: van alle herkomstlanden blijft minstens driekwart langer dan vijf jaar in Nederland. Vooral binnen de groep gezinsherenigers zijn de verschillen groot: zo blijft 30 procent van de gezinsmigranten uit de Scandinavische landen minstens vijf jaar in Nederland, terwijl dit aandeel bij de gezinsmigranten uit Marokko 91 procent is.

Figuur 4.11 Verblifsduur immigranten naar herkomstland, cohort 2006-2010

Tussen de landen zijn verscheidene verschuivingen te constateren wanneer we het oudere cohort (Bijlage, tabel 3) vergelijken met het meer recente cohort (Bijlage, tabel 4). Een lang verblijf van minstens vijf jaar is voor het jongere cohort bij de arbeidsmigranten licht, met bijna 5 procentpunten, gedaald tot 43 procent. De daling is echter veel forser bij de arbeidsmigranten uit de voormalige West-Indische koloniën en Indonesië/voormalig Nederlands-Indië, terwijl het aandeel langblijvers voor Turkije niet is veranderd en voor Oost-Azië is gestegen.¹¹ Bij de asielmigranten is het aandeel langer verblijvend met 5 procentpunten toegenomen tot 77 procent. Voor de immigranten uit Zuid-Azië, Turkije, en Sub-Sahara-Afrika bedraagt deze groei meer dan 10 procentpunten, terwijl het aandeel langblijvers onder de immigranten uit de Arabische landen en Oost-Azië juist is gedaald.

Bij de gezinsmigranten is het aandeel immigranten dat hier minstens vijf jaar blijft, met 8 procentpunten gedaald naar 64 procent. Voor gezinsmigranten uit Zuid-Azië is de daling forser (van 75 naar 53 procent), terwijl er bij immigranten uit diverse andere regio's, zoals Oost-Azië, België, de voormalige West-Indische koloniën, de Angelsaksische en Mediterrane landen, nauwelijks een verschuiving is opgetreden, en het aandeel langblijvers uit Sub-Sahara-Afrika is toegenomen. Voor studiemigranten neemt het langere verblijf gemiddeld af, met 11 procentpunten tot 39 procent bij het recente cohort. Ook hier is de herkomst van belang. Waar bij

studenten uit Turkije, Indonesië/voormalig Nederlands-Indië en de Continentaal Germaanse landen vooral een afname van de langblijvers is te zien, is het aandeel langblijvers uit Marokko, Zuid- en Centraal-Azië nauwelijks veranderd.

Samenvattend betekent dit dat de cohorten uiteenlopende patronen vertonen in de verblijfsduur als we rekening houden met de migratiereden. Bovendien variëren deze verschillen tussen de twee cohorten per herkomstland.

4.5 SURVIVAL ANALYSES

Om meer inzicht te krijgen in de unieke bijdragen van de verklarende kenmerken hebben we voor beide cohorten een regressieanalyse uitgevoerd, met de verblijfsduur in jaren als tijdsafhankelijk kenmerk. Immigranten van beide cohorten zijn respectievelijk maximaal elf en tien jaar gevolgd. Nagegaan is hoe groot de kans is dat een immigrant van het cohort 1999-2005 na een periode van tien jaar uit Nederland is vertrokken. Voor het cohort 2006-2010 is vastgesteld hoe groot de kans is dat de immigrant na vijf jaar Nederland heeft verlaten. Voor een optimale vergelijking tussen de cohorten is voor het cohort 1999-2005 bovendien vastgesteld hoe groot de kans is op vertrek na vijf jaar. De Cox-regressie laat zien dat, voor beide cohorten, naast geslacht en leeftijd, zowel het motief als het herkomstland, het type gemeente en het aantal immigranten in een gemeente waar de immigrant is ingeschreven, relevant zijn (tabel 5 in de Bijlage). De zogenoemde hazard geeft de kans op vertrek uit Nederland weer ten opzichte van de referentiegroep. Bijna altijd zijn de verschillen significant, maar er zijn ook marginale verschillen aangezien het aantal immigranten per cohort zeer groot is.¹²

Eerst kijken we naar het oudere cohort, de immigranten die in de periode 1999-2005 naar Nederland zijn gekomen. Binnen dit cohort is de vertrek kans na tien jaar voor immigranten die ouder zijn dan twintig jaar iets groter dan voor immigranten die jonger zijn dan twintig jaar. Voor immigranten in de leeftijdsgroepen van 20-30, 30-40 en 40-plus is deze kans respectievelijk 11, 5 en 13 procent groter ten opzichte van de 0 tot 20-jarigen. Mannen blijven korter dan vrouwen: de vertrek kans voor vrouwen is 19 procent kleiner dan die voor mannen. Ook is relevant of de immigrant is ingeschreven in een van de top 20-gemeenten met de meeste immigranten (wat grotendeels overlapt met de grotere steden). De vertrek kans voor de immigranten die zich hier hebben ingeschreven, is 24 procent hoger dan die voor immigranten uit andere gemeenten. Het effect van het type gemeente is vooral toe te schrijven aan de expatgemeenten: immigranten die zich hier hebben ingeschreven, vertrekken eerder. Hierbij dient te worden opgemerkt dat dit is gecontroleerd voor de andere effecten, waaronder de migratiereden. De vertrek kans neemt hierdoor weliswaar af (zonder controle is de hazard 2,14), maar blijft aanzienlijk (hazard: 1,49). Daarentegen hebben immigranten uit de G3

(Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) juist een kleinere vertrekans. Verder is de migratiereden relevant: asiel- en gezinsmigranten blijven langer en studiemigranten blijven korter dan arbeidsmigranten.

Zeer onderscheidend is het herkomstland. Immigranten uit de Scandinavische landen vertrekken het snelst, gevolgd door migranten uit de Angelsaksische landen. De langblijvers zijn vooral de immigranten uit de voormalige West-Indische koloniën, Marokko, Turkije, Centraal-Azië, de Arabische landen en de kleine groep immigranten met een Nederlandse herkomst maar zonder Nederlandse nationaliteit.¹³ In een vervolgstap hebben we de interactie tussen herkomstland en migratiereden toegevoegd. Met deze informatie wordt inzichtelijk of het effect dat de migratiereden heeft op het verblijf, verschilt per herkomstgebied. De aanvulling van de 68 interacties (met Sub-Sahara-Afrika en arbeidsmotief als referentie) heeft nagenoeg geen gevolgen voor de beschreven hoofdeffecten.¹⁴ Van de 68 interacties wijken er veertig significant af van de referentiegroep.¹⁵ Vooral afwijkend zijn de gezinsmigranten uit Turkije (hazard ratio: 0,24), waarvan slechts een kleine groep (17 procent, zie tabel 3) Nederland binnen tien jaar verlaat. Dit aandeel is relatief klein ten opzichte van de Turkse arbeidsmigranten, waarvan 60 procent binnen tien jaar is vertrokken. Ook de vertrekans (hazard ratio: 0,33) van Marokkaanse gezinsmigranten is klein, maar het verschil ten opzichte van de Marokkaanse arbeidsmigranten is minder sterk dan bij de Turkse herkomstgroep (zie tabel 3, met respectievelijk 12 en 38 procent immigranten uit Marokko die Nederland binnen tien jaar weer hebben verlaten). De vertrekans is vooral geringer onder gezinsmigranten uit Indonesië/voormalig Nederlands-Indië en Zuidoost-Azië, terwijl deze onder studiemigranten uit de regio Sub-Sahara-Afrika relatief groot is.

Voor het oudere cohort is ook vastgesteld wat de kans is op vertrek na vijf jaar – dus vanaf 2004 tot en met 2010, afhankelijk van het jaar van registratie in een gemeente. De patronen voor vertrek na vijf jaar zijn vrijwel gelijk aan die voor vertrek na tien jaar: indien de immigranten een kortere periode worden gevolgd, komen de verschillen tussen de desbetreffende bevolkingsgroepen toch naar voren, zij het iets minder (zie ook de Wald-waarden die afnemen). Zo zijn de leeftijdsdiscrepanties voor beide cohortgroepen ten opzichte van de referentiegroep respectievelijk 5, 10 en 13 procent en 9, 12 en 13 procent. Een ander voorbeeld is de iets kleinere vertrekans van vrouwen ten opzichte van mannen: waar de kans op vertrek eerst 19 procent kleiner was, is deze 17 procent voor de groep die korter wordt gevolgd. Het algemene beeld is dus dat, indien het cohort over een langere periode wordt gevolgd, de verschillen tussen de desbetreffende groepen groter zijn dan wanneer de volgorperiode sterker is afgebakend.

Ook voor het jongere cohort (2006-2010) is nagegaan wie na vijf jaar nog in Nederland woont dan wel is vertrokken. Tabel 5 (zie Bijlage) laat zien dat het

patroon van het jongere cohort veel gelijkenissen vertoont met dat van het oudere cohort. Wederom is voor 20-minners en vrouwen de kans dat zij uit Nederland vertrekken, kleiner dan voor de drie oudere leeftijdsgroepen en mannen, terwijl immigranten uit de G20 een grotere vertrek kans hebben dan immigranten die zich in andere gemeenten hebben geregistreerd. Bij de voorbeeldgemeenten is de vertrek kans bij de expatgemeenten ook voor het jongere cohort fors groter. Hiernaast is, ten opzichte van de 359 overige gemeenten, de vertrek kans groter bij de tuinbouw- en grootstedelijke provinciegemeenten en lager bij de G3. De vertrek kans van de asiel- en gezinsmigranten is lager en die van de studiemigranten is hoger dan die van de arbeidsmigranten. Verder is het herkomstgebied van de immigrant een belangrijke richtinggever voor een vroeg of laat vertrek uit Nederland. De vertrek kans is het hoogst onder de Scandinavische immigranten, gevolgd door immigranten uit de Angelsaksische landen. De kleinste kans op vertrek hebben immigranten uit de voormalige West-Indische koloniën, immigranten uit Marokko, immigranten met een Nederlandse herkomst en immigranten uit Centraal-Azië. De toevoeging van de interactie tussen herkomstgebied en migratiemotief geeft inzicht in de vraag of het effect van de migratiereden op de vertrek kans per herkomstgebied varieert. Dit is niet alleen het geval bij het oudere cohort, maar ook bij het jongere cohort: van de 68 interacties wijken er vijftig significant af. Vooral gezinsmigranten uit Sub-Sahara-Afrika, de voormalige West-Indische koloniën, Indonesië/voormalig Nederlands-Indië, Marokko en Turkije kenmerken zich door een kleine kans op vertrek binnen de vijf jaar. Bij de studiemigranten is de kans op vertrek klein indien deze afkomstig zijn uit de voormalige West-Indische koloniën en groot als het herkomstland Turkije of het herkomstgebied Sub-Sahara-Afrika is.

Toch is er ook een aantal verschillen aan te wijzen tussen beide cohorten. Zo is voor het cohort 2006-2010 de kans dat immigranten uit Zuid- en Zuidoost-Azië, Indonesië/voormalig Nederlands-Indië, Midden- en Oost-Europa en de Arabische landen, ten opzichte van immigranten uit de Angelsaksische landen, Nederland verlaten kleiner dan voor het oudere cohort 1999-2005. Voor immigranten uit Sub-Sahara-Afrika is de vertrek kans iets groter. Dit betekent dat de verschillen tussen de herkomstgebieden voor het jongere cohort substantieel kleiner zijn dan voor het oudere cohort, hetgeen mede tot uitdrukking komt in de lagere Wald-waarde. Er zijn meer verschillen tussen beide cohorten. Zo nemen de verschillen tussen de groepen die zijn ingedeeld op basis van migratiereden, toe. Dit komt vooral door de kleinere vertrek kans van de asielmigranten. Ook leeftijd is sterker onderscheidend voor het jongere dan voor het oudere cohort, wat vooral is toe te schrijven aan de grotere kans onder de 20- tot 30-jarigen dat zij Nederland binnen vijf jaar verlaten. Het sekseverschil neemt af: waar in het jongste cohort de vertrek kans voor vrouwen 13 procent kleiner is dan die voor mannen, is deze in het oudere cohort 17 procent. Hoewel de patronen tussen beide cohorten dus vooral veel parallellen laten zien, zijn er wel verschuivingen in de verschillen tussen de desbetreffende

bevolkingsgroepen in de kans op vertrek. En deze verschuivingen gaan in beide richtingen: soms worden de verschillen groter, soms kleiner.

De resultaten doen vermoeden dat migratie meer vlottend is geworden, of anders gezegd dat migranten steeds eerder uit Nederland vertrekken. Uit de beschrijving van de resultaten komt naar voren dat de immigranten uit het jongere cohort korter in Nederland blijven dan de immigranten uit het oudere cohort. Dit geldt niet alleen voor het totaalplaatje, maar meestal ook indien specifieke subpopulaties met elkaar worden vergeleken. Een voorbeeld zijn de arbeidsmigranten, uitgesplitst naar herkomstgebied (zie tabellen 3 en 4). Bij alle gebieden is een fors verschil te zien in het aandeel immigranten dat minstens vijf jaar in Nederland blijft; alleen de immigranten uit Turkije en Oost-Azië vormen hierop een uitzondering. Waar in het oudere cohort bijvoorbeeld 64 procent van de arbeidsmigranten uit de Arabische landen minstens vijf jaar in Nederland blijft, is dit aandeel gedaald tot 53 procent voor het jongere cohort. Bij arbeidsimmigranten uit Zuid-Azië is het aandeel gedaald van 44 procent voor het oudere cohort naar 33 procent voor het jongere cohort, bij arbeidsmigranten uit Indonesië en voormalig Nederlands-Indië van 89 naar 70 procent en bij arbeidsmigranten uit België van 55 naar 44 procent. Er zijn dus duidelijke aanwijzingen dat immigranten korter in Nederland verblijven. Deze trend kan niet worden verklaard doordat immigranten uit andere landen komen (zie tabel 4.2) en/of vanwege een andere reden.

Om meer grip op deze ontwikkeling te krijgen hebben we een survival analyse uitgevoerd. In deze analyse zijn we de immigranten uit beide cohorten vijf jaar gevolgd om na te gaan wie van deze immigranten Nederland intussen hebben verlaten dan wel na tien jaar nog steeds in Nederland wonen (tabel 5 in Bijlage). Uit de analyse blijkt dat de vertrek kans groter wordt naarmate de immigrant zich later in Nederland heeft ingeschreven (hazard = 1,09). Het cohorteffect laat zien dat de vertrek kans voor immigranten uit het jongere cohort 1,6 keer zo groot is als die voor het oudere cohort (hazard = 1,60). Dit betekent dat migratie meer vlottend is geworden en dat deze verandering maar zeer ten dele is toe te schrijven aan de vermelde compositie-effecten. Het beeld is dus dat – hoewel vooral migratiemotieven en het land van herkomst de verblijfsduur sterk bepalen – de immigranten hun verblijfsduur in Nederland inkorten, hoewel de diversiteit en de verschuivingen in het aantal immigranten van de herkomstlanden zijn toegenomen.

NOTEN

- 1 Onderzoek naar asielmigranten toont aan dat een meerderheid van de vluchtelingen die in rurale gebieden zijn geplaatst, een mobiliteitstraject van platteland naar stedelijke gebieden vertoont (De Hoon et al. 2018). De trek naar de grote steden werd ook eerder geconstateerd op basis van asielmigranten die vanaf 1998 vier jaar werden gevolgd (Nicolaas et al. 2003b). Hoewel een deel van deze migranten op termijn dus naar de steden verhuist, wordt dit niet verdisconteerd in de tabellen omdat voor het bepalen van de verblijfstermijn de eerste registratie als uitgangspunt is genomen.
- 2 Hierbij dient te worden opgemerkt dat slechts 105 immigranten in de gemeente Vlieland deel uitmaken van dit cohort. In de gemeente Vlagtwedde gaat het om 125 en in Winterswijk om 1.125 immigranten.
- 3 Hierbij kunnen compositie-effecten een rol spelen. De samenstelling van de cohorten, zoals naar herkomstland en migratiereden, kan immers verschillen in de gemeenten.
- 4 Indien de expatgemeenten worden gevoegd bij de overige gemeenten, zijn er geen verschillen ($p > 0,05$).
- 5 Van respectievelijk 13 en 19 procent is in beide cohorten het motief niet toe te delen.
- 6 De verdeling naar gemeenten leert dat de verdelingen op basis van de top 20-gemeenten een vergelijkbaar patroon laten zien. Het aandeel studenten dat langer dan tien jaar in Nederland verblijft, is met ruim een kwart iets kleiner, en het aandeel studenten met een verblijf dat beperkt blijft tot vijf jaar iets groter.
- 7 De verdelingen lopen echter nogal uiteen. Arbeidsmigranten wonen vooral in Amstelveen (29 procent) en Waalre (26 procent), en veel minder in Wassenaar (17 procent) en Bloemendaal (11 procent). Bloemendaal kenmerkt zich vooral door een grote groep (39 procent) asielmigranten.
- 8 De verdelingen van de vier gemeenten verschillen. In Wassenaar heeft 18 procent een arbeidsmotief, in Waalre 26 procent, in Bloemendaal 28 procent en in Amstelveen 36 procent. In tegenstelling tot het eerste cohort is het aantal asielmigranten in Bloemendaal beperkt tot 2 procent.
- 9 Zie: <http://www.frieschdagblad.nl/index.asp?artID=15944>
- 10 Hoewel de 'voormalige West-Indische koloniën' naast Suriname en de Nederlandse Antillen hiertoe worden gerekend, vallen deze er in feite weer buiten aangezien deze immigranten de Nederlandse nationaliteit hebben. Hierdoor hebben de immigranten in deze herkomstgroep allen een Surinaamse migratieachtergrond. Er is een kleine restgroep (1,1 procent) met een 'Nederlandse herkomst'. Het gaat hierbij om mensen die als herkomstgroep Nederland hebben, maar niet de Nederlandse nationaliteit hebben. Dit zijn bijvoorbeeld kinderen van twee Nederlanders die in het buitenland zijn geboren, de nationaliteit van dat land hebben en naar Nederland zijn gekomen om te gaan studeren of te gaan werken.
- 11 Sinds 1 september 2001 moeten personen uit de Antillen en Aruba zich daar eerst hebben uitgeschreven voordat ze zich in Nederland kunnen inschrijven. Het bewijs van uitschrijving dienen ze te overleggen aan de gemeente van inschrijving in Nederland.

- 12 Bovendien gaat het om een integraal bestand en geen (toevals)steekproef. Daarom zijn in feite alle verschillen daadwerkelijk zo, aangezien er strikt genomen geen betrouwbaarheidsmarges zijn. We rapporteren echter toch de puntschatters evenals de standaardfouten aangezien we rekening houden met de standaarddeviatie (gemiddelde afwijking ten opzichte van het gemiddelde) en het aantal immigranten per categorie.
- 13 Dit zijn bijvoorbeeld kinderen van Nederlandse emigranten die in het buitenland zijn geboren en daarna naar Nederland zijn gekomen.
- 14 De Angelsaksische landen zijn niet als referentie als genomen aangezien slechts een beperkt aantal asielmigranten hiertoe behoort.
- 15 Nadere informatie over de resultaten van de interacties is op verzoek beschikbaar.

5 CONCLUSIES

Migratie is de afgelopen jaren meer vlottend geworden. Omvangrijke immigrantengroepen verblijven steeds korter in Nederland. Dit blijkt uit een vergelijking tussen twee immigrantencohorten: immigranten zonder Nederlandse nationaliteit die zich in de periode 1999-2005 in Nederland hebben ingeschreven en immigranten die dit in de periode 2006-2010 hebben gedaan. Verbleef 36 procent van het oudere cohort minder dan vijf jaar in Nederland, dit aandeel is voor jongere cohort toegenomen tot 47 procent. De trend van een korter verblijf geldt zowel voor de arbeidsmigranten als voor de gezins- en studiemigranten, maar niet voor de asielmigranten. Tevens komen er minder asielmigranten naar Nederland en meer arbeids- en studiemigranten. Bovendien komen relatief meer immigranten uit Europese landen en Zuid-Azië, en minder uit de traditionele herkomstlanden zoals Turkije, Marokko, Suriname en de Nederlandse Antillen. De diversiteit van de immigranten neemt toe en de tijd dat zij in Nederland verblijven, neemt af. Het aantal jaren dat immigranten in Nederland wonen, is sterk afhankelijk van het herkomstland. Dit kan slechts ten dele worden verklaard door de diversiteit in migratiemotieven tussen de herkomstlanden. Bovendien leren de bevindingen dat de verschuivingen tussen beide cohorten sterk samenhangen met het herkomstland. Zo verblijven immigranten uit de Zuid-Aziatische landen die vanwege werk of gezinsmigratie naar Nederland zijn gekomen, uit het recente cohort hier korter dan die uit het oudere cohort. Dit geldt echter niet voor immigranten uit de Oost-Aziatische landen. En de arbeidsmigranten uit Marokko en de voormalige West-Indische koloniën blijven hier korter, terwijl er bij de arbeidsmigranten van Turkije geen verandering waarneembaar is.

Is er een relatie tussen de gemeenten waar de immigranten zich hebben ingeschreven en hun verblijfsduur? Voor beide cohorten geldt dat van de immigranten die zich in de G20 (de twintig gemeenten met de meeste immigranten) hebben geregistreerd, een kleiner deel relatief langer in Nederland blijven dan van de immigranten uit de overige 369 gemeenten. De rangorde in de verblijfsduur van de 389 gemeenten verschilt sterk tussen beide cohorten. Dit betekent dat de verblijfsduur in gemeenten op basis van het oudere cohort een slechte voorspeller is voor de verschillen tussen de gemeenten van het cohort 2006-2010. De WRR-typologie van gemeenten – gebaseerd op grootte, geografische ligging en migratiediversiteit – is maar zeer ten dele bruikbaar voor een indeling in een kortere en langere verblijfsduur in Nederland. Voor beide cohorten geldt dat er, behoudens het kortere verblijf van de immigranten in de vier expatgemeenten, geen duidelijke aanwijzingen zijn voor een verband tussen deze typologie en de verblijfsduur. Daarom lijkt het lastig om alternatieve typologieën van gemeenten te maken die indicatief zijn voor de verblijfsduur van immigranten.

De vergelijking tussen beide cohorten leert bovendien dat de verschillen tussen de herkomstgebieden, het type gemeenten en tussen mannen en vrouwen afnemen, terwijl leeftjidsverschillen en de verschillen tussen de groepen met verschillende migratiemotieven juist toenemen. Dit betekent dat de bevindingen voor een specifiek immigrantencohort niet goed toepasbaar zijn op een ander immigrantencohort. De bevindingen in deze studie bieden zo op het eerste gezicht weinig houvast voor een toegesneden beleid. Immers: (1) de cohorten verschillen sterk in het herkomstland en het migratiemotief van de immigrant; (2) de verblijfsduur varieert sterk tussen gemeenten en ook per cohort; (3) de verschillen tussen bevolkingsgroepen zijn voor het jongere cohort soms kleiner, maar soms ook groter dan voor het oudere cohort.

In dit working paper hebben we alleen onderzocht hoe lang immigranten in Nederland verblijven vanaf hun eerste inschrijving bij een gemeente. De tussenliggende trajecten, naar andere gemeenten, zijn niet bekeken. Dit is een omissie. Denkbaar is dat de steden vooral voor de asielmigranten een aanzuigende werking hebben. Zij worden immers evenredig over de gemeenten verdeeld en wonen dus vaker dan andere immigranten op het platteland. Zowel uit een eerdere studie (Nicolaas et al. 2003a) als uit recent onderzoek (De Hoon et al. 2018), gebaseerd op een asielmigrantencohort 1998-1999 dat gedurende tien jaar is gevolgd, blijkt dat de meeste asielmigranten die op het platteland zijn geplaatst, binnen een periode van tien jaar naar de steden trekken. Bovendien is er vooral onder mannen, alleenstaanden en specifieke herkomstlanden zoals Iran, een trek naar de steden. Naast de factoren die in dit paper zijn onderzocht, zullen veel andere facetten hierbij betrokken moeten worden, zoals de levensfase, het arbeids- en woningaanbod, de sociaal-economische en sociaal-culturele positie en het wel of niet in het bezit zijn van de Nederlandse nationaliteit. Dit geldt niet alleen voor de mobiliteit binnen Nederland, maar ook voor het vertrek naar een ander land (doormigreren) of de terugkeer naar het herkomstland.

Of de immigranten vertrekken naar andere landen, terugkeren naar hun herkomstland of Nederland eventueel in de vorm van pendelgedrag verlaten, weten we evenmin. Ook de kenmerken van de andere landen – deze bepalen mogelijk mede waar de immigrant heen wil – zullen hierbij aanvullende inzichten opleveren. Voor een inschatting van de verblijfsduur van immigranten is het derhalve nodig om rekening te houden met de diversiteit in het landschap van de immigranten. Hierbij speelt in ieder geval een combinatie van leeftijd, geslacht, migratiereden, gemeente van inschrijving en herkomstland. Een dergelijk onderzoek zal voor meer cohorten moeten plaatsvinden, met een fijnmaziger periode dan respectievelijk zeven en vijf jaar. Eén ding is echter duidelijk uit deze studie: de immigranten die meer recent naar Nederland zijn gekomen, vertrekken eerder dan de immigranten uit het oudere cohort, zelfs als rekening wordt gehouden met de samenstelling van de twee cohorten voor de vermelde kenmerken, waaronder migratiemotief en herkomstland. Migratie is dus meer vlottend geworden. Op de vraag hoe dit komt, kunnen we in dit paper helaas geen afdoende antwoord geven.

LITERATUUR

- Arnoldus, M., T. Dukes and S. Musterd (2003) 'Dispersal policies in the Netherlands', in V. Robinson, R. Anderson and S. Musterd (red.) *Spreading the 'burden'? A review of policies to disperse asylum seekers and refugees*, Bristol: Policy Press.
- Bakker, B.F.M. (2009) *Trek alle registers open!* Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Bakker, B.F.M., J. van Rooijen and L. van Toor (2014) 'The system of social statistical datasets of Statistics Netherlands: An integral approach to the production of register-based social statistics', *Statistical Journal of the IAO* 30, 4: 411-424.
- Bolt, G. and R. van Kempen (2010) 'Ethnic segregation and residential mobility: Relocations of minority ethnic groups in the Netherlands', *Journal of European Migration* 36, 2: 333-354.
- Bovens, M., M. Bokhorst, R. Jennissen en G. Engbersen (2016) *Migratie en classificatie: Naar een meervoudig migratie-idioom*, Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
- CBS (2016) *Usual residence population definition: Feasibility study The Netherlands*, Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Engbersen, G. (2016) 'Floating populations, civic stratification and solidarity: Comment on Will Kymlicka's article: "Solidarity in Diverse Societies"', *Comparative Migration Studies* 4, 8: 1-4.
- Engbersen, G. en P. Scholten (red.) (2018) *De wereld in een stad: Migratiediversiteit en stedelijk beleid in Europa*, Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
- Gerritse, S.C. (2016) *An application of population size estimation to official statistics. Sensitivity of model assumptions and the effect of implied coverage* (Proefschrift), Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Ham, M. van and P. Feijten (2008) 'Who wants to leave the neighbourhood? The effect of being different from the neighbourhood population on moving wishes', *Environment & Planning A: Economy and Space* 40, 5: 1151-1170.
- Hoon, M. de, M. Vink and H. Schmeets (2018) *On the move again? Residential trajectories of asylum migrants in the Netherlands* (ongepubliceerd).
- Huijnk, W. en I. Andriessen (2016) *Integratie in zicht?*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Huijnk, W. en J. Dagevos (2011) *Dichter bij elkaar?*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Jennissen, R., G. Engbersen, M. Bokhorst en M. Bovens (2018) *De nieuwe verscheidenheid. Toenemende diversiteit naar herkomst in Nederland*, Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
- King, R., A. Lulle, L. Moroşanu and A. Williams (2016) 'International youth mobility and life transitions in Europe: Questions, definitions, typologies and theoretical approaches', *Working Paper* 86, Sussex: University of Sussex.

- Klaver, J.F.I. en I. van der Welle (2009) *Vluchtelingenwerk integratiebarometer 2009: een onderzoek naar de integratie van vluchtelingen in Nederland*, Amsterdam: Vluchtelingenwerk Nederland.
- Kleinepijer, T., H.A. de Valk and R. van Gaalen (2015) 'Life paths of migrants: a sequence analysis of Polish migrants' family life trajectories', *European Journal of Population* 31, 2: 155-179.
- Logan, J.R., R.D. Alba and W. Zwiang (2002) 'Immigrant enclaves and ethnic communities in New York and Los Angeles', *American Sociological Review* 67, 2: 299-322.
- Massey, D.S. and N.A. Denton (1985) 'Spatial assimilation as a socioeconomic outcome', *American Sociological Review* 50, 1: 94-106.
- Mooij, M. de, Z. Driesen, E. Ebenau, C. Huisman en S. Verschuren (2017) *Van opvang naar integratie. Cohortstudie van recente asielmigranten*, Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Musterd, S. and R. van Kempen (2009) 'Segregation and housing of minority ethnic groups in Western European cities', *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 100, 4: 559-566.
- Nicolaas, H. (2011) 'Ruim helft Pools immigranten vertrekt weer', *Bevolkingstrends* 1: 32-36.
- Nicolaas, H. en A. Sprangers (2012) *Migranten, vreemdelingen en vluchtelingen: begrippen op het terrein van asiel en buitenlandse migratie*, geraadpleegd op: <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2012/43/migranten-vreemdelingen-en-vluchtelingen-begrippen-op-het-terrein-van-asiel-en-buitenlandse-migratie>.
- Nicolaas, H., A. Sprangers en H. Witvliet (2003a) 'Arbeidsmigranten en hun gezinnen', *Bevolkingstrends*, 2: 20-23.
- Nicolaas, H., A. Sprangers en H. Witvliet (2003b) 'Ontwikkelingen in de volgmigratie van asielmigranten', *Bevolkingstrends* 2: 13-19.
- Ooijevaar, J. en C. Bloemendal (red.) (2016) *Jaarrapport Integratie 2016*, Den Haag/Heerlen/Bonaire: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Ostaijen, M. van, P. Scholten en E. Snel (2018) 'Intra-EU mobiliteit en stedelijk beleid', in G. Engbersen en P. Scholten (red.) *De wereld in een stad: migratiediversiteit en stedelijk beleid in Europa*, Den Haag: Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.
- Peters, F., M. Vink and H. Schmeets (2016) 'The ecology of immigrant naturalisation: A life course approach in the context of institutional conditions', *Journal of Ethnic and Migration Studies* 42, 3: 359-381.
- Prins, C.J.M. en H. Kuijper (2007) 'Bevolkingsstatistieken onder het persoonskaartenstelsel en het BRP-stelsel: overeenkomsten en verschillen', *Bevolkingstrends* 55, 1: 14-33.
- Sleutjes, B., M. Korte en moet zijn: J. Ooijevaar (2016) 'Regionale vestiging en herkomst van recente Polen in Nederland', in J. Ooijevaar en C. Bloemendal (red.) *Jaarrapport Integratie 2016*, Den Haag/Heerlen/Bonaire: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Vertovec, S. (2007) 'Super-diversity and its implications', *Ethnic and Racial Studies* 30, 6: 1024-1054.
- WRR (1989) *Allochtonenbeleid. Rapporten aan de Regering* 36, Den Haag: SDU uitgeverij.
- Zorlu, A. en C.H. Mulder (2008) 'Initial and subsequent location choices of immigrants to the Netherlands', *Regional Studies* 42, 2: 245-264.

BIJLAGE: TABELLEN 3, 4 EN 5

Tabel 3 Verblifsduur immigranten naar herkomstland en migratiereden, cohort 1999-2005

	Arbeid				Asiel			
	< 2 jaar	2-5 jaar	5-10 jaar	> 10 jaar	< 2 jaar	2-5 jaar	5-10 jaar	> 10 jaar
Angelsaksische landen	30,1	32,0	17,7	20,2
Duitstalige landen	24,3	25,6	16,9	33,2	25,9	24,0	7,5	42,7
Scandinavische landen	32,1	31,2	17,7	19,0
Mediterrane landen	27,5	28,2	16,7	27,6
Midden- en Oost-Europa	22,5	18,2	13,3	46,0	11,1	13,6	7,4	67,9
Arabische landen	17,8	18,5	13,8	49,9	9,9	12,1	11,8	66,2
Latijns-Amerika	23,3	22,3	15,1	39,3	7,0	13,2	7,0	72,8
Sub-Sahara-Afrika	16,8	20,8	17,7	44,7	14,3	22,4	17,6	45,7
Zuid-Azië	28,4	28,1	15,4	28,1	15,2	19,2	11,9	53,6
Centraal-Azië	8,6	15,5	15,3	60,7	6,3	9,3	10,2	74,2
Zuidoost-Azië en de Pacific	21,9	27,3	14,4	36,4	6,8	12,7	9,3	71,2
Oost-Azië	28,8	37,8	16,1	17,3	12,4	18,1	13,3	56,1
voormalige West-Indische koloniën	4,8	6,6	6,8	81,7	19,2	3,8	7,7	69,2
België	21,9	22,5	16,8	38,8
Indonesië /Voormalig Nederlands-Indië	25,6	24,6	14,6	35,3
Marokko	14,1	12,7	11,0	62,2
Turkije	27,9	20,0	12,2	39,9	17,9	23,1	9,7	49,3
Nederlandse herkomst	24,4	16,1	12,4	47,1
Totaal	25,6	26,2	15,8	32,5	11,5	16,1	12,4	60,1
	Gezinsmigratie				Studie			
	< 2 jaar	2-5 jaar	5-10 jaar	> 10 jaar	< 2 jaar	2-5 jaar	5-10 jaar	> 10 jaar
Angelsaksische landen	24,7	31,5	17,2	26,6	40,5	27,5	16,0	15,9
Duitstalige landen	20,9	21,3	14,5	43,2	21,3	30,5	21,0	27,3
Scandinavische landen	30,4	32,2	15,2	22,2	32,9	33,8	19,6	13,7
Mediterrane landen	21,7	25,8	15,3	37,2	26,1	26,3	20,2	27,4
Midden- en Oost-Europa	10,4	10,3	9,3	70,0	26,8	19,4	16,2	37,7
Arabische landen	5,8	7,8	12,3	74,2	25,9	14,5	14,8	44,8
Latijns-Amerika	13,1	13,8	11,9	61,2	27,5	18,9	16,0	37,6
Sub-Sahara-Afrika	6,8	13,8	18,9	60,6	35,7	17,6	19,1	27,5
Zuid-Azië	11,1	14,4	15,8	58,8	38,5	21,2	15,6	24,7

	Gezinsmigratie				Studie			
	< 2 jaar	2-5 jaar	5-10 jaar	> 10 jaar	< 2 jaar	2-5 jaar	5-10 jaar	> 10 jaar
Centraal-Azië	2,6	5,3	11,6	80,6	18,6	15,6	15,6	50,1
Zuidoost-Azië en de Pacific	8,3	11,6	9,2	70,8	24,1	26,4	19,1	30,4
Oost-Azië	19,2	29,4	12,8	38,6	21,0	30,0	24,0	24,9
voormalige West-Indische koloniën	4,3	4,1	6,9	84,8	3,2	7,0	16,3	73,5
België	17,0	20,5	13,8	48,8	20,1	21,7	20,9	37,3
Indonesië /Voormalig Nederlands-Indië	7,0	8,9	7,3	76,8	27,4	25,1	19,3	28,2
Marokko	3,4	3,2	5,6	87,7	13,8	15,7	14,9	55,6
Turkije	4,6	5,7	6,9	82,9	24,7	22,9	15,2	37,2
Nederlandse herkomst	10,5	10,7	9,4	69,4
Totaal	12,3	15,0	11,9	60,8	26,6	23,6	18,9	31,0

. minder dan 200 personen in het desbetreffende herkomstgebied

Tabel 4 Verblifsduur immigranten naar herkomstland en migratiereden, cohort 2006-2010

	Arbeid			Asiel		
	< 2 jaar	2-5 jaar	> 5 jaar	< 2 jaar	2-5 jaar	> 5 jaar
Angelsaksische landen	38,6	29,4	32,0	.	.	.
Duitstalige landen	32,6	27,7	39,7	.	.	.
Scandinavische landen	41,4	28,5	30,1	.	.	.
Mediterrane landen	35,1	24,2	40,7	.	.	.
Midden- en Oost-Europa	29,8	19,0	51,2	17,7	11,3	71,0
Arabische landen	28,4	19,0	52,6	14,6	16,8	68,6
Latijns-Amerika	30,1	23,0	46,8	.	.	.
Sub-Sahara-Afrika	20,9	22,1	57,0	9,4	8,6	82,0
Zuid-Azië	45,8	20,8	33,4	8,2	6,7	85,0
Centraal-Azië	18,9	13,9	67,2	6,9	7,2	85,9
Zuidoost-Azië en de Pacific	26,5	27,8	45,7	.	.	.
Oost-Azië	28,1	30,9	41,0	19,4	14,6	66,0
voormalige West-Indische koloniën	16,2	13,8	70,0	.	.	.
België	34,4	21,9	43,7	.	.	.
Indonesië/Voormalig Nederlands-Indië	39,8	29,2	31,1	.	.	.
Marokko	22,5	14,4	63,1	.	.	.
Turkije	25,3	22,5	52,3	12,4	12,0	75,6
Nederlandse herkomst	27,8	22,6	49,6	.	.	.
Totaal	32,9	23,7	43,4	11,7	11,3	77,0

	Gezinsmigratie			Studie		
	< 2 jaar	2-5 jaar	> 5 jaar	< 2 jaar	2-5 jaar	> 5 jaar
Angelsaksische landen	27,6	29,9	42,5	52,4	23,0	24,5
Duitstalige landen	25,8	25,4	48,8	24,2	43,6	32,2
Scandinavische landen	36,7	29,4	33,9	37,0	37,6	25,5
Mediterrane landen	27,9	23,4	48,7	33,4	29,2	37,4
Midden- en Oost-Europa	17,6	14,1	68,3	27,7	23,0	49,3
Arabische landen	11,5	10,4	78,1	31,5	18,7	49,8
Latijns-Amerika	16,4	16,7	66,9	35,6	22,9	41,5
Sub-Sahara-Afrika	6,0	7,7	86,3	40,8	23,4	35,8
Zuid-Azië	27,7	18,9	53,4	36,3	24,5	39,2
Centraal-Azië	7,9	7,4	84,8	17,0	18,8	64,1
Zuidoost-Azië en de Pacific	9,8	13,7	76,5	35,9	23,9	40,2
Oost-Azië	22,1	27,5	50,4	29,6	30,7	39,7
voormalige West-Indische koloniën	3,9	5,4	90,7	8,2	12,3	79,5
België	19,1	18,0	62,9	27,3	26,1	46,6
Indonesië/Voormalig Nederlands-Indië	11,4	10,7	77,9	43,6	23,5	32,9
Marokko	4,9	4,2	90,9	17,1	14,5	68,5
Turkije	6,5	9,1	84,4	43,6	19,6	36,9
Nederlandse herkomst	14,9	11,3	73,8	20,7	16,2	63,1
Totaal	18,4	17,2	64,4	33,2	27,7	39,1

. minder dan 200 personen in het desbetreffende herkomstgebied

Tabel 5 Cox-regressie op kans op vertrek, gevolgd 10 jaar en 5 jaar

		1999-2005 (10 Jaar)	Sign.	1999-2005 (5 jaar)	Sign.	2006-2010 (5 jaar)	Sign.	1999-2010 (10 jaar)	Sign.
Leeftijd	Wald	465,8	***	338,2	***	1399,3	***	1236,5	***
0 tot 20 jaar (= ref.)									
20 tot 30 jaar	Hazard	1,10	***	1,12	***	1,24	***	1,11	***
30 tot 40 jaar	Hazard	1,05	***	1,09	***	1,07	***	1,04	***
40 jaar en ouder	Hazard	1,13	***	1,13	***	1,15	***	1,08	***
Geslacht (man=ref.)	Wald	2795,1	***	1646,5	***	948,1	***	3673,7	***
Vrouw	Hazard	0,81	***	0,83	***	0,87	***	0,86	***
Gemeentegrootte : G20 (niet=ref.)	Wald	1493,2	***	767,5	***	925,0	***	1681,6	***
G20	Hazard	1,24	***	1,20	***	1,22	***	1,16	***
Typologie voorbeeld gemeenten	Wald	3176,3	***	2869,1	***	1840,7	***	3842,8	***
Meerderheid-minderheden steden (G3)	Hazard	0,85	***	0,82	***	0,92	***	0,91	***
Grootstedelijke provinciege- meenten	Hazard	0,94	***	0,97	*	1,05	***	0,99	**
Voorsteden	Hazard	0,94	***	0,88	***	1,02		0,99	
Middelgrote gemeenten met grote minderheidsgroep	Hazard	0,99		0,98		1,05	*	1,01	
Expatgemeenten	Hazard	1,49	***	1,48	***	1,45	***	1,38	***
Agrarische gemeenten	Hazard	0,96		0,91	***	1,15	***	1,02	
Grensgemeenten	Hazard	1,06	**	1,05	*	0,99		1,04	**
Overige 359 gemeenten (=ref.)									
Migratiereden	Wald	13298,5	***	9934,7	***	12767,9	***	19610,7	***
Arbeid (=ref.)									
Asiel	Hazard	0,78	***	0,83	***	0,56	***	0,80	***
Gezin	Hazard	0,67	***	0,66	***	0,67	***	0,75	***
Studie	Hazard	1,18	***	1,13	***	1,10	***	1,07	***
Andere redenen	Hazard	1,16	***	1,21	***	1,24	***	1,15	***
Herkomstgebied	Wald	50381,9	***	35013,7	***	17904,9	***	59508,4	***
Angelsaksische landen (=ref.)									
Duitstalige landen	Hazard	0,76	***	0,77	***	0,83	***	0,77	***
Scandinavische landen	Hazard	1,13	***	1,13	***	1,12	***	1,12	***

		1999-2005 (10 Jaar)		1999-2005 (5 jaar)		2006-2010 (5 jaar)		1999-2010 (10 jaar)	
			Sign.		Sign.		Sign.		Sign.
Mediterrane landen	Hazard	0,82	***	0,82	***	0,83	***	0,81	***
Midden- en Oost-Europa	Hazard	0,43	***	0,46	***	0,58	***	0,58	***
Arabische landen	Hazard	0,33	***	0,30	***	0,52	***	0,49	***
Latijns-Amerika	Hazard	0,53	***	0,56	***	0,66	***	0,62	***
Sub-Sahara-Afrika	Hazard	0,58	***	0,52	***	0,42	***	0,61	***
Zuid-Azië	Hazard	0,60	***	0,62	***	0,78	***	0,69	***
Centraal-Azië	Hazard	0,25	***	0,20	***	0,30	***	0,37	***
Zuidoost-Azië en de Pacific	Hazard	0,47	***	0,49	***	0,62	***	0,58	***
Oost-Azië	Hazard	0,70	***	0,69	***	0,70	***	0,73	***
voormalige West-Indische koloniën	Hazard	0,20	***	0,19	***	0,18	***	0,32	***
België	Hazard	0,64	***	0,64	***	0,68	***	0,68	***
Indonesie/Voormalig Nederlands Indië	Hazard	0,50	***	0,54	***	0,75	***	0,63	***
Marokko	Hazard	0,17	***	0,16	***	0,22	***	0,28	***
Turkije	Hazard	0,27	***	0,28	***	0,41	***	0,39	***
Nederlandse herkomst	Hazard	0,11	***	0,13	***	0,14	***	0,24	***
Cohort (1999-2005=ref.)	Wald							9238,4	***
cohort 2006-2010	Hazard							1,60	***
Migratiedatum (in jaren)	Wald							13877,6	***
	Hazard							1,09	***
* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001									
Observaties		554718		554718		469755		1024537	
Events		275742		201309		221487		745561	
-2 log likelihood		7033937		5178800		5629755		19606727	

TECHNISCHE TOELICHTING BIJ TABELLENBIJLAGE

De tabellen bevatten cijfers over immigranten die naar Nederland zijn gekomen. We onderscheiden twee cohorten: 1999 tot en met 2005 en 2006 tot en met 2010. De gegevens zijn uitgesplitst naar vestigingsgemeente, verblijfsduur, migratiereden en herkomst. Personen met een Nederlandse nationaliteit worden niet meegenomen. De cijfers zijn afgerond op vijftallen. Hierdoor kan het voorkomen dat de som van de detailgegevens afwijkt van het totaal.

Immigrant, vestigingsgemeente en verblijfsduur

Vestiging van een persoon vanuit het buitenland in Nederland. Om als immigrant te kunnen worden geteld dienen deze personen te zijn ingeschreven in de gemeentelijke bevolkingsregisters. De vestigingsgemeente is omgezet naar de gemeenten zoals die op 1 januari 2017 geldig waren. Iemand die zich vestigt in Groningen en tien jaar in Nederland is, zal nog steeds staan vermeld bij Groningen, al kan deze persoon inmiddels allang ergens anders wonen. In een deel van de tabellen tonen we alleen de twintig gemeenten met de meeste vestigers. Voor alle immigranten kijken we tot tien jaar na hun binnenkomst in Nederland of ze nog in Nederland wonen. Dit doen we steeds op dezelfde datum. Dus voor iemand die in Nederland is komen wonen op 12 februari 1999, kijken we op 12 februari 2000 of deze persoon er nog is.

Herkomstgroepering

De herkomst wordt bepaald door het land waarmee een persoon is verbonden op basis van het geboorteland van de ouders of van zichzelf. Een eerstegeneratieallochtoon heeft als herkomst het land waar hij of zij is geboren. Een tweedegeneratieallochtoon heeft als herkomst het geboorteland van de moeder, tenzij dit ook Nederland is. In dat geval wordt de herkomst bepaald door het geboorteland van de vader. Voor de achttien groepen is een indeling van de WRR gebruikt.

Migratiereden en afgeleid migratiedoel

Voor immigranten uit EU/EFTA-landen is de migratiereden gebaseerd op de afgeleide migratiedoelen die het CBS heeft bepaald. Voor de immigranten uit niet-EU/EFTA-landen is de migratiereden gebaseerd op het migratiemotief dat van de IND komt.

Het afgeleide migratiedoel wordt vastgesteld op basis van gegevens uit het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden. Er is een selectie gemaakt van alle immigranten die zich sinds 1999 in Nederland hebben ingeschreven. Van de geselecteerde immigranten zijn gegevens bekend over onder meer herkomstgroep, generatie, immigratiedatum, immigratiedatum van de ouders, immigratiedatum van de partner, de datum van aanvang van een baan en de datum van de aanvang van een studie. Met deze gegevens is het afgeleide migratiedoel vastgesteld op basis van de volgende beslisregels:

Gezin	Geïmmigreerd binnen 120 dagen na immigratie van de partner of binnen 120 dagen na immigratie van de vader of moeder; bij immigratie of binnen 120 dagen na immigratie getrouwd/samenwonend.
Arbeid	Aan het werk binnen 120 dagen na immigratie.
Asiel	IND-motief asiel (inclusief imputatie CBS).
Studie	Aan het studeren binnen 366 dagen na immigratie.
Ander doel	Geen van de bovenstaande regels is van toepassing op de immigrant.

Bij de IND zijn alleen personen met een niet-Nederlandse nationaliteit geregistreerd. Het CBS heeft dan ook alleen informatie over de motieven van immigranten met een niet-Nederlandse nationaliteit die naar Nederland komen. Van een aantal niet-Nederlandse immigranten is het migratiemotief niet bekend of niet ingevuld. Deze ontbrekende gegevens worden geïmputeerd.

WRR

WETENSCHAPPELIJKE RAAD VOOR HET REGERINGSBELEID